

РАНКО РАДЕЛИЋ

БИЛОГОРСКИ ПРЕЗИМЕНИК

Исправке и допуне 1. издања

СРПСКА И
ПРАВОСЛАВНА ПРЕЗИМЕНА
ИСТОЧНЕ БИЛОГОРЕ

ЗАВИЧАЈНО УДРУЖЕЊЕ "БИЛОГОРА"

Ранко Раделић
БИЛОГОРСКИ ПРЕЗИМЕНИК
Исправке и допуне 1. издања

Издавач

Завичајно удружење "БИЛОГОРА"

Београд, Тоше Јовановића 16

bilogora@bilogora.rs

Редакција за штампане и електронске медије

office@bilogora.rs

Уредник

Ранко Раделић

Кмн.

Милан Дијаковић

Технички уредник

Слободан Раделић

Штампа

„DONATGRAF“, Гроцка

Тираж

120 примјерака

*Штампање овог издања помогао је својом
донацијом Спасо Секулић (Тroy, Michigan, USA)*

Ранко Раделић

БИЛОГОРСКИ ПРЕЗИМЕНИК

Исправке и допуне 1. издања

БЕОГРАД, 2022. (7530.)

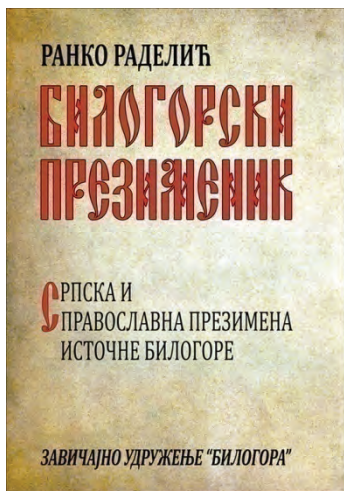
БИЛОГОРСКИ ПРЕЗИМЕНИК – Исправке и допуне 1. издања

„Вечерња Москва“ је у наставцима почела објављивати, чини ми се 1962, роман Михаила Булгакова *Мајстор и Маргарита*. Била је то четрнаеста верзија књиге, а вјероватно би их било још да аутор није погинуо 1943.

Билогорски презименик је профана књига која своју инспирацију не црпи из непрегледних пејсажа и трновитих густиша властите душе, већ из простих чињеница за које је потребан само дуготрајан и упоран рад да би се сакупиле. Упркос томе, од 2017. када је објављен, у архив презименика долазила су нова сазнања о билогорским презименима и њиховим носиоцима. Тако сам на основу казивања сазнао за породице које су тек деценију-двије прије рата 1991. доспјеле из Босне у Билогору, у неким прашњавим и заборављеним текстовима пронашао презиме понеког државног службеника из прош-

лих времена, податке о затајеним жртвама из 2. свјетског рата, али и информације о научницима и другим ствараоцима за које до сада нисмо ни знали да их биографија веже за Билогору.

Посебну захвалност дугујем Ненаду Менићанину, тада из Тексаса, који ми је, прочитавши књигу, послао оне странице текста које су грешком издавача у примјерку којим сам располагао недостајали у дра-

гоцјеном издању са резултатима пописа становништва из 1948. године („*Leksik prezimena SR Hrvatske*“, Zagreb, 1976.), а које су ми омогућиле комплетирање презименика и потпунију статистичку обраду.

Све је то наметнуло потребу да се направи ново, исправљено и допуњено издање *Билогорског презименика* и предочи читаоцима. Међутим, финансирање тог издања спада већ у домен фантастике, тако да једино преостаје могућност да се друго издање објави у електронској форми и тако за будућност остави заокружени преглед источнобилогорске ономастике и топонимије базиране на српским презименима. До тог издања, које би се већ у овом тренутку, 2022, могло направити, можда је мудро да и они посљедњи промили недостајућих информација дођу на своје мјесто, а за сада објави оно што је искрсло као ново на ту тему.

Ради прегледности, исправке и допуне су изложене у шест група у одговарајућим табелама, и то:

- 1/ Словне грешке – бенигне грешке које не мијењају ни смисао ни разумијевање текста;
- 2/ Материјалне грешке које се углавном односе на статистичку обраду и нумеричке показатеље који су у мањој мјери претрпјели измјену због нових сазнања и допуне текста, али такође и оне словне грешке које би могле изазвати забуну и погрешну интерпретацију (попут 1954. и 1054. - године црквеног раскола). Међутим, ни у ово издање нису унијете све измјене које се односе на ту статистичку обраду и нумеричке показатеље, а до којих се у међувремену дошло. Оне су углавном везане за евиденцију жртава 2. свјетског рата, у којој још увијек долази до мањих промјена и корекција (на разини далеко испод 1%) због нових

свједочења и сазнања, тако да су и те табеле, објављене и необјављене, тек пресјек стања у датом тренутку, а прије коначног извјештаја. За сада се не може децидно рећи када ће тај извјештај о билогорским жртвама ратова у 20. вијеку бити доступан публици, а ради се о двотомном издању на укупно око 1.200 страница на формату ISO B5. Наиме, без обзира на прокламовану политику, штампање књига са превасходно српским, што би рекли другосрбијанци – *наративом*, може евентуално наћи приватне донаторе, али мало вјероватно и финансирање кроз институције система;

- 3/ Допуне постојећих информација и нова сазнања везана за презимена поменута у 1. издању *Презименика*;
- 4/ Нова презимена у билогорском ономастикону на основу информација након 2017, те неколицина презимена искључена из прегледа, пошто се утврдило да не припадају ни српској ни православној традицији;*
- 5/ Нови чланци о значајним личностима;
- 6/ Допуњени преглед солунских добровољаца.

Уз ове измјене и допуне, слиједи и текст *Родословна веза Радуча и Билогоре* објављен 2019. год. у часопису Српског културног друштва Истре „Никола Тесла“ Пула, чланак везан за нова сазнања о поријеклу и миграцијама Тесли, рецензија проф. др Слободана Покрајца, те преглед литературе и извора.

*/ Напомена – прегледи грешака и допуна направљени су на основу постојеће пагинације у 1. издању из 2017, док би са измјенама читав материјал захтјевао додатни прелом, форматирање, те нову пагинацију/.

Дисперзија Билогораца широм бивше Југославије и планете, неизбежно уклапање нових нараштаја у другу средину, полако ће њихов билогорски, а понегдје и српски идентитет, смјештати све даље изван нашег хоризонта. Презименик је један од начина да се тај идентитет, барем за потоње истраживаче, сачува, али се мора признати да је то био најбржи и најкомотнији приступ том циљу. Евидентирање пуног опсега културне и историјске традиције је посао који превазилази снаге једног истраживача, а и организација таквог посла превазилази могућности појединца, па чак и организације попут Завичајног удружења „Билогора“, гдје је управо финансирање најслабија карика.

Тако нису реализовани планови да се артефакти спасени из изгубљеног завичаја, фотографски и други документи, употребни предмети, ручни радови, сакупе и стручно класификују, те смјесте у неку музејску етнографску збирку. Фолклорни обичаји изузев билогорске свадбе нису евидентирани. Сакупљени су подаци из матичних књига билогорских парохија које нису уништене у НДХ у 2. св. рату, али убрзано нестају родословни подаци сачувани у меморији још живих савременика. Родословна истраживања која су провели Душан Басташић, Гојко Чизмић и аутор овог текста, те у мањој мјери и други појединци, брижљиво су похрањени са око 10.000 имена у родословне табеле, али и то је мање од трећине информација о родословних везама и припадајућим породичним историјама које су још постојале на пријелазу из 20. у 21. вијек.

У Завичајном удружењу „Билогора“ својевремено је постојала иницијатива и разрађен пројекат да један или више аутора вјештијих перу о сваком насељу или групи

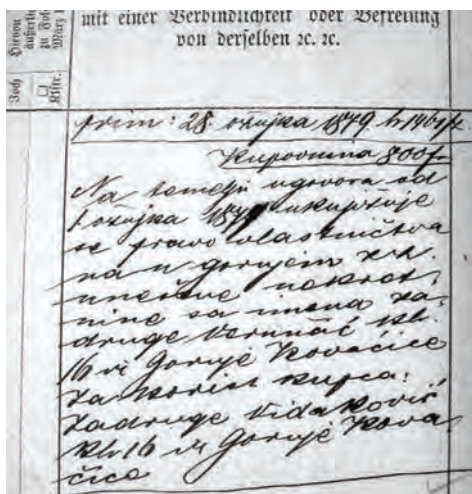
блиских насеља направи монографију која би била објављена у Библиотеци „Задужбина“. И ту смо пропустили прилику да спасимо душу и мирне савјести констатујемо да смо учинили оно што је било у нашој моћи да се одужи дуг према прецима, али и потомцима.

Гојко Чизмић, родом из Горње Ковачице нам је омогућио увид у два документа везана за ово мјесто и породицу Видаковић. Први је запис са факсимила аустријског катастарског документа са краја 19. вијека, док су на фотографији Видаковићи прије 2. свјетског рата. Томо Видаковић, син Николе и Јуле р. Рашета, једини из Горње Ковачице који се икада школовао у Бечу, радио је као агроном у Србији, а умро у Умки. Његова супруга Мила руског поријекла, илегалац у покрету отпора, погинула је у 2. свјетском рату на Дунаву. Фотографија нам јасно показује и два етно-детаља српске сеоске билогорске ношње – шамије на главама жена и бројне дукате на Смиљи Видаковић.

prim. 28. ožujka 1879.
br. 1461/z

Kupovina 800(forinti?)

Na temelju ugovora od 1.ožujka 1879. uknjižuje se pravo vlasništva na gornjem zz. unešene nekretnine sa imena zadruge Verunčić kbr.16 iz Gornje Kovačice za korist kupca: zadruge Vidaković kbr.16 iz Gornje Kovačice.

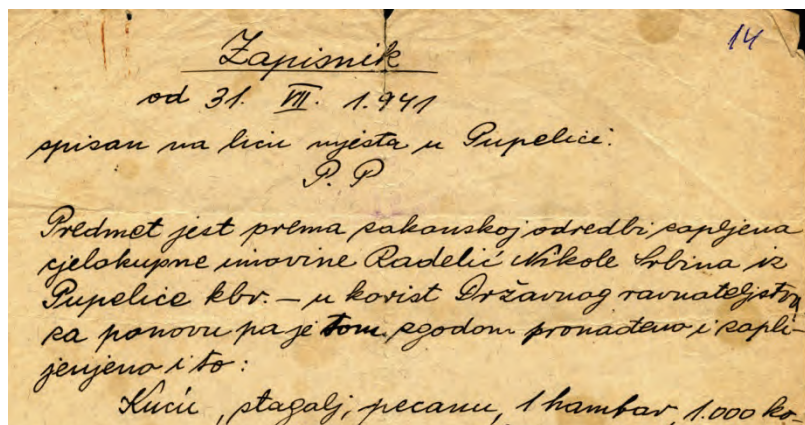
ВИДАКОВИЋИ: Стоје слијева Душан Видаковић и супруга Смиља р. Босанац, Мила, супруга Томина руског поријекла, Томо Видаковић и непознати. Сједе Милица р. Косијер, жена Радина и Јула р. Рашета, мајка Томина.

Ако томе додамо још три документа из породичног архива аутора, породице Стјепановић из Брзаје и логорски „аусвајс“ Саве Голић из Зринске, те помножимо то са најмање 1.000, имаћемо тек блиједи увид у благо које смо изгубили или је оно на сигурном путу да нестане.

Ријетки примјерци Споменика сачуваних у породици Стјепа-
пановић – Споменика бр. 16027 са именом Стјепановић
Саве и бр. 16030 са именима Гегич Евице, Раде и Томе

Заглавље усташког записника из 1941. о заплијени цјело-
купне имовине Раделић Николе Србина из Пупелице

Људи живе своје велике бриге и мале радости и претрајавају из генерације у генерацију попут лишћа у шуми, којег послије блиставог прољећа и бујног љета, јесен пошаље у неповратни заборав. Као случајног хроничара једне мале људске оазе на рубу српске историје, понекад ме погоди страшна спознаја да са својих седамдесет година могу набројити десетак људи о којима не постоји ниједан запис, фотографија, помињање имена које је и са дрвеним крстом нестало, никакав траг на овом свијету да су икада постојали осим крхког површинског напона на синапсама мог ума, који ће са његовом протоплазмом занавијек нестати.

Са том спознајом све велике теме и сва бука свијета постају инфинитезимално мали спрам суре, ултимативне планине која пред људску расу поставља само два озбиљна питања – како овјековјечити љубав и како докинути смрт? Све друго је тек дјечја игра.

1/ Словне грешке		
Стр,ред д – ред са дна	Постојећи испис у 1. издању 2017.	Исправљени текст
14,14	Се-рину	Се-верину
14, 3д	„Вјеснику“	„Vjesniku“
25,15	преведена	преведена
25, 7д	хтијевало	хтјевало
27, 10д	Билогорци	Билогорци,
28,2	презимена,	презименима,
28,12	контекс	контекст
40, 7д	овдје овдје	овдје
40, 9д	на са	са
44,11	ангажије	ангажује
52, 5д- 17д	Фонт Times New Roman	Фонт Cambria
59,12д	изјашњавли	вали по мајци Смиљи
67	подргљиви	подругљиви
72, 1	групе групе	групе
86,11д	Грђевац	Грђевац,
98,17	звања,	звања
109,11д	ПољеДаутан	Поље, Даутан
113,22	Патринимик	Патронимик
114,4д	од од	од
115,21	мачки	Мачки
116,8д	Патријарх	патријарх
125,15	Катакузине	Кантакузине
134,5д	породица	породица у
134,7д	забиљеженоу	забиљежено у
136,8	Гаково 6(1),	Гаково 6(1),
158,15	народ-ног	народног

177,11д	храјине	крајине
178,3	парохија до	парохија је до
293,6д	св. Рату.	свјетском рату.
301,10д	превославни	православни
341,1	ХАСАНОВИЋА	АСАНОВИЋА
394,12д	<i>zemlji.ni</i>	<i>zemljišni</i>
395,1	вјероватости	вјероватности
395,1д	већом икупном	већом укупном
400,13д	Године	године
409,3д	након	након
410,14	иТесла	и Тесла
415,7д	мнање	мање
423,10	путијући	путујући
426,19	Дикљанина	Дукљанина
429,7д	16, Vidović	16а, Vidović
432,13д	код икога	икога
436,11-12	Тесле ... Покрајци.	Тесле ... Покрајци.
450,3д	недифинисаних	недефинисаних
451,1д	Раковић__Бг	Raković__Bg
452,10	рјечима	ријечима
453,2д	108	108
465,14д	<i>свјетсог</i>	<i>свјетског</i>
467,11д	1969.	1979.
468	САДРЖАЈ - Нумерација страница у прегледу поглавља „касни“ за двије странице од стварне пагинације у књизи, тако да од стр. 283. до 435. треба овим бројевима додати 2. Примјер: 283-285 ... 435-437.	

2/ Материјалне грешке		
Стр,ред д – са дна	Испис у 1. издању 2017.	Исправљени текст
3	1321	1337
7,2д	десет	једанаест
10,3	Питомачи	Ђурђевицу
12,11	12059	12152
12,12	4154	3893
12,13	475	568
15, 1д	<i>том и прошлом</i>	17. и 18.
26,1	1321	1337
29,1	1321	1337
29,4	748	752
69,7д	40 „вучјих“	41 „вучје“
69,6д	45	46
69,1д-70,1	српског, па и свих словенских	српског
172,16д	1928.	1828.
185,6	Ператовица 3(1),	Ператовица 5(1),
191,17	(†1986)	(†1996)
192,11	послије 1960.	1958.
347,3	1754.	1764.
375,8	168 ... 160 Срба	200 ... 190 Срба
382,8д	УКУПНО (Срби 160, 168	УКУПНО (Срби 190, 200
400-404	Потомци Радучана страдали у 2. св. рату	У попису страдалих су наведена два пута 4 имена Покрајаца, тако да је број страдалих Покрајаца 24, а Радучана укупно 51.

430,7	1954.	1054.
434,11д	1954.	1054.
448,19	1833.	1883.
455,10	свијет, етика и духовност,	свијет са етиком и духовношћу,

Исправке СТАТИСТИЧКОГ ПРЕГЛЕДА (с. 229-314), иако малобројне, овдје не износимо, изузев оних од стр. 288-291. Преостаје да их се објави у електронском издању Презименика, пошто су везане за жртве 2. св. рата које још провјеравамо за потребе монографије на ту тему.

Таб. 9. БРОЈ СРБА У НАСЕЉИМА ИСТОЧНЕ БИЛОГОРЕ 1948.

По подацима из Лексика презимена СРХ, Загреб, 1976.

Р. бр.	Насеље	Дом	Срби	Р. бр.	Насеље	Дом	Срби	
11.	В. Ператовица	135	482	30.	Кашљавац	59	231	
12.	В.Трешњевица	102	331	41.	Мали Зденци	45	153	
13.	В. Грђевац	122	431	43.	Орловац	28	97	
15.	Гаково	81	290	49.	Пупелица	32	137	
16.	Г. Ковачица	113	378	55.	Стара Рача	17	65	
20.	Г. Поље	212	603	57.	Тројеглава	27	75	
27.	Зринска	104	361	59.	Цремушина	72	224	
29.	Јасенаш	122	542	Σ исправка +			35	93
УКУПНО 1948. - 3521 српски дом, житеља 12.152, а са одредницом РАЧА (стр. 276. - 65 житеља, 16 домова) свеукупно 3537 српских домова са 12.217 житеља								

(Стр. 292.) **20 ПРЕЗИМЕНА СА 4 И ВИШЕ ПОГИНУЛИХ**
Трбојевић 12, Вучковић 9, Поповић 9, Босанац 8, Ковачевић 8, Бубан 7, Јовичић 7, Малбаша 7, Чакмак 7, Кундак 5, Облучар 5, Ожеговић 5, Радаковић 5, Алексић 4, Вудраг 4, Илић 4, Калајџија 4, Карановић 4, Кундација 4, Маричић 4.

(Стр. 291.)

Таб. 5. НАЈСТРАДАЛНИЈА ПРЕЗИМЕНА 1941-1945.					
Р. бр.	ПРЕЗИМЕ	Убије-ни	Поги-нули	Про-гнани	Σ
1.	БОСАНАЦ	127	8	120	255
2.	ТРБОЈЕВИЋ	109	12	56	177
3.	КОВАЧЕВИЋ	74	8	42	124
4.	ПОПОВИЋ	57	9	46	112
5.	БОБИЋ	59	-	15	74
6.	ПРЕРАДОВИЋ	52	2	21	75
7.	ВУЧКОВИЋ	44	9	48	101
8.	ПОПАРА	42	2	6	50
9.	ЈОВИЧИЋ	35	7	9	51
10.	БАБИЋ	39	1	6	46
11.	ГАВРАН	39	-	52	91
12.	РЕКИЋ	34	3	43	80
13.	ПЕТРОВИЋ	35	3	26	64
14.	ВИДИЋ	34	3	12	49
15.	РАДАКОВИЋ	31	5	16	52
16.	ИЛИЋ	32	4	13	49
17.	ЛАЛИЋ	33	-	66	99
18.	ЗВОНАРИЋ	31	2	-	33
19.	УЈИЋ	32	-	7	39
20.	ЈОВИЋ	30	1	17	48
21.	МРКШИЋ	27	1	22	49
22.	ЛОЛИЋ	27	1	19	24.
23.	ГРБА	28	-	16	44
24.	ГАШПАРЕВИЋ	27	1	8	36
25.	ПОКРАЈАЦ	24	3	45	72
26.	ТВРДОРИЈЕКА	24	2	8	34
27.	СТРА(Ј)ИНА	25	-	-	25

3/ Допуне постојећих информација	
Стр, ред	Постојећи текст
	Допуњени текст
12,17	смрћу.
	смрћу, од краја рата до почетка пописа 1948.
25, 11	етимологије),
	Етимологије, као и нашег Павла Соларића),
29, 7д	Видо,
	Видо, Демерец
38,9	породица.
	породица, али са акцентуализацијом <i>Бабић</i> .
51,13д	БОГДАН , НР, Турчевић Поље... св. Николу.
	Турчевић Поље, Велика Писаница... св. Николу. У МК рођених унијатске парохије Писаница је евидентирано 1824. год. крштење из породице Богдан, али нису означени као Роми. /Соларић, стр. 345, в. биљ. УНИЈАТИ на стр. 35./
55,6	Ковачица,
	Ковачица, Велика Писаница (учитељ након 1. свјетског рата),
65,2	ВЕРУНЧИЋ , ...
	1898, а у Горњој Ковачици 1808. Верунчић Антониа кбр. 16.
67,7	Писаница,
	Писаница (општински биљ. прије 1. св. рата),
67,9	ВЛАИСАВЉЕВИЋ , ... Мали Грђевац.
	... Мали Грђевац, Мала Барна.
70,7д	НР, Оровац.
	НР, Оровац, Велика Писаница - У МК рођених унијатске парохије Писаница је евидентирано

	1783. крштење из породице Вујковић /Соларић, стр. 345, в. биљешку УНИЈАТИ на стр. 35./
73,7д	ВУКШИЋ , ... <i>Дињевац 5(1)</i> <i>Дињевац 5(1)</i> , Грубишно Поље.
77,4д	ГВОЗДАНОВИЋ , Равнеш 1(1). Равнеш 1(1), Велика Писаница - Гвоздановић Анастас, унијатски прота писанички 1782. г., а 1783. упис у унијатску МК рођених /Соларић, стр. 341, 345, в. биљешку УНИЈАТИ на стр. 35./
83,9	1(1). 1(1), Велики Грђевац.
85,18	ДЕАНОВИЋ , ... Барна. ... Барна, Велика Писаница – 1783. евидентирано крштење у писаничкој унијатској парохији /Соларић, стр. 345, в. биљешку УНИЈАТИ на стр. 35./
87	ДЕТИМИРОВИЋ , ИП, Велика Барна. ДЕТИМИРОВИЋ , ИП, Вел. Барна, М.Барна
88,1	Писаница, Писаница (Душан Диклић, учитељ почетком 20. вијека),
92,8	2(-), 2(-), Мала Јасеновача
95,15д	прекрштени. прекрштени, Кашљавац - Душић Љубомира Петар, р. 1921, Кашљавац, борац 32. див. НОВЈ.
96,15д	ЋИЛАС , НР, ... Горња Ковачица, Горња Ковачица – 1808. Ћилас Симо кбр.28, Ћилас Ђука кбр. 37,
96,8д	Ператовица. Ператовица (последњих троје Ђордића из

	Билогоре убијени су 1942. у Јасеновцу).
97,19	ЂУРЂЕВИЋ , ... у Шем. 1898.
	... у Шем. 1898. У В. Писаници 1829. упис крштења ромског дјетета у унијатску МКР /Соларић, стр. 345, в. биљешку УНИЈАТИ на стр. 35./
99	<i>Од познатијих великописаничких Ђурића треба још споменути љекара др Александра Ђурића – Чичу, солунског добровољца рођ. 1862, те др Срђана В. Ђурића (1951), који је по вокацији историчар умјетности као и отац Војислав.</i>
101,1д	1(-).
	1(-). Дитмајер у Споменици Вел. Писанице помиње Васу Жунића 1930. год. као члана управног одбора ДВД.
103,13	ЗЕБИЋ , ...
	Горња Ковачица – Забић Лазо, кбр. 8
105,13	ИВАНОВИЋ , ... Трешњевица 3(1).
	... Трешњевица 3(1), Горња Ковачица - Ивановић Васо, 1808. кбр. 15. У МКР писаничке унијатске парохије регистровано рођење ромског дјетета 1784, а 27. августа 1824. г. Васо Ивановић, Ром из Патковца прешао у унијате /Соларић, стр. 345, 347, види биљешку УНИЈАТИ на стр. 35./.
109,2д	1(-).
	1(-), Грабровница (Јаношевић Даница на попису прекрштених 28.4. 1943. са православне на рмкт. вјеру у жупи Козаревац).
110,13	ЈАСИКА, Горња Ковачица,
	Горња Ковачица – Јасика Игњатија, 1808.

	кбр 25
112,3	Трешњевица, Трешњевица (Кашић, <i>Лит.</i> 41, стр. 55, наводи да је у парохијалном гробљу у Малој Трешњевици сахрањен 1831. Јован Јовановић, умро у 54. години живота),
113,11д	послије 1948. до 1991. протојерејски намјесник грубишно-пољски Маринко Јуретић са породицом.
113,4д	Брзаја. Брзаја, Грубишно Поље (Кавгић НН Емил, Србин , убијен од усташа 1941. године у логору Јадовно - Затезало, Ђуро, ЈАДОВНО – ЗБОРНИК ДОКУМЕНАТА, Књига II, Београд, 2007, стр. 533.
115,10д	Горња Рашеница. ... Рашеница. У пописима страдалих у 2. св. рату налазимо Карадивих (Јаћима Ђуро), а на споменику у Доњој Рашеници Каравидић Ђуро.
115,5д	КАРАНОВИЋ , ... Равнеш. ... Равнеш, Велика Ператовица.
125,5	КОВАЧИЋ , ... вијека. вијека, Горња Ковачица 1808. Ковачић Лука кбр. 18.
128,9д	КОРОЛИЋ , НР, Чађавац – У КОРОЛИЋ , НР, Чађавац. Королић Стево Марија, Српкиња , р. 1917. г, убијена од усташа 1945. у Великој Писаници.
135,11	Горња Ковачица Г. Ковачица – Лапчевић Васил 1808. кбр. 8

141,12	Гаково.
	Гаково. /Од турског <i>махала</i> гдје говорници новоштокавског не изговарају глас х , тако да од ријечи баша за старешинство потиче и Малбаша – главар села или насеља/
143,6д	Билогори/.
	Билогори у парохији Северин/.
146,2	НР, Горња Ковачица, Зринска.
	Горња Ковачица 9(4), Велики Грђевац 4(1), Зринска 4(2).
146,12д	2(1) – у коришћеном примјерку ...
	2(1).
146,6д	Јасенаш 5(2), Равнеш
	Јасенаш 8(2), Равнеш, Вел. Писаница 1930. (Марчета Јово).
146,2д	МАРШИЋ , Оровац, Северин, Кашљавац 2(1) – у коришћеном примјерку ...
	МАРШИЋ , Оровац, Северин, Кашљавац 11(2)
147,3	МАТАКОВИЋ , Горња Ковачица 4(1), Цремушина – у коришћеном примјерку ...
	МАТАКОВИЋ , Горња Ковачица 14(4), Цремушина 1(1).
147,14	МАТЕШИЋ , МАТЕШИЋ , Евидентирано у парохији Северин прије 2. св. рата (Орловац Сл), а након рата нигдје у Хрватској.
	МАТЕШИЋ , НР, Евидентирано у парохији Северин прије 2. св. рата (Орловац Сл).
148,1д	1868.
	1868, Велика Писаница (у Споменици школе из 1881. наведен прота Меић као надзорник школе, а Кашић, <i>Лит.</i> 41, стр. 95. поми-

	ње проту Атанасија Мејића из Писанице као окружног протопрезвитера 1874.)
150,6	МИЛАНОВИЋ , Даплевица. Дапчевица, В. Писаница – унијатска МКР, регистровано крштење дјетета 1783. /Сола-рић, стр. 345., в. биљешку УНИЈАТИ на стр. 35./
150,10	МИЛАТОВИЋ , НР, Горња Ковачица, Горња Ковачица – 1808. Милатовић Саво кбр. 8,
151,6д	Велика Барна. Велика Барна, Грубишно Поље ("Mjesni odbor Narodnog vijeća u Grubišnom Polju osnovan je 28. listopada 1918. godine, ... Odbornici su bili ... i Pavo Milosavljević, krčmar." - Željko Karaula, <i>Područje Grubišnog Polja u Prvom sv. ratu i poraću</i> , Cris : Časopis Povijesnog društva Križevci, Vol.XIX No.1 Prosinac 2017, стр. 107.).
152,16	МИЉУШЕВИЋ , НР, Велика Писаница. МИЉУШЕВИЋ , НР, Велика Писаница, Вел. Барна. Код Ђаића (<i>Velika Pisanica - Uspomene i sjećanja</i>): <i>Uvod Spomenici pisaničke škole 1881. godine pisao je tadašnji učitelj Ilija Miljušević. Imao je sve kvalifikacije za učitelja, završenu učiteljsku školu, a polagao je i učiteljski ispit na Preparandiji u Zagrebu. Bio je rodom iz Like. Došao je u Pisanicu kao mladi pripravnik. Učitelj Miljušević nije se dugo zadržao u Pisanici, otišao je u Veliku Barnu.</i>
153,4д 300,15д	1948. више није регистровано у Хрватској. 1948. г. регистровано на попису у Великој Трешњевици 7(1) под МАРОЗОВ.
154,13д	Велика Писаница,

	Велика Писаница (Милош Муждека, учитељ прије 2. св. рата),
157,5д	Велика Писаница 2(1), Велика Писаница 2(1) – Код Ђаића: <i>Nikola Obračević bio je sin starog Štujana. U Veliku Pisanicu došao je oko 1875. kao izbjeglica iz Bosne,</i>
159,13д	Сибеник. Сибеник. / Симо Ормановић из Беденичке био је прва жртва геноцида са источне Билогоре, ухашен још у току априлског рата, 12. априла 1941./
160,5	послије 1948. послије 1948, Грабровница (Никола Очић из Грабровнице на попису прекрштених са православне на рмкт. вјеру 4.8.1941. у жупи Козаревац)
161,7	насеља. насеља. У монографији 32. дивизија НОВЈ , <i>Попис бораца</i> , „Globus“, Zagreb, Vojnoizdavački i novinski centar, Beograd, 1988, стр. 629. налазимо варијантно презиме KRŽAK PAVLOVIĆ SAVKA , Воже, р. 1921, s. Severin, Bjelovar, Srpkinja, poljopriv., član SKOJ-a, NOV 1943. Ради се вјероватно о Српкињи уданој у хр. породици Кржак, којих је у Старој Рачи 1948. било 6 у двије куће.
161,9	Писаница. Писаница. Паликовићи су стара писаничка породица, а посљедњи носилац презимена још прије 2. свјетског рата била је Милка Паликовић, мајка романописца Јована Палико-

	вића. Опширније у Р. Раделић, <i>Билогорска библиографија I</i> , Београд, 2019, стр. 94-96. ПАЛИКОВИЋ - је јединствено билогорско презиме по попису 1948. носили су у Хрватској само потомци Јована Паликовића у Загребу – 6(1).
163,5	2(1) – 2(1), Грубишно Поље –
163,7	1(-). 1(-), Грубишно Поље.
165,9	Јовановић Јовановић Шакабента
171,7	ПРЕДРАГОВИЋ , ... Велика Писаница, ... Писаница – Васил Предраговић помиње се као унијатски писанички парох око 1784. г. /Соларић, стр. 344., в. биљешку УНИЈАТИ на стр. 35./
175,14д	ПРОДАНОВИЋ , ... Ласовац 6(3). ... Ласовац 6(3), Грубишно Поље.
176,14	Јасенаш, Јасенаш, Грабровница
187,14	РОМАНИЋ , ... Велика Барна. ... Велика Барна, Велика Писаница –гдје је у унијатској писаничкој парохији евидентирано 1780. крштење дјетета. /Соларић, стр. 345., в. биљешку УНИЈАТИ на стр. 35./
188,1	РУЖИЧИЋ , ... ГАТАЛИЦА – РУЖИЧИЋ. – РУЖИЧИЋ, а 1780. је евидентирано у унијатској МКР крштење дјетета. /Соларић, стр. 345., в. биљешку УНИЈАТИ на стр. 35./

189,9д	/ Самарџија – израђује самаре, дрвена „седла“ за пренос терета на коњима/.
	/За разлику од самарџије који је занатлија и који израђује самаре и дрвена „седла“ за пренос терета на коњима, Самарџић и Самарчић су патронимици, они су потомци самарџије/.
196,3д	СТАКИЋ, НР, Зринска.
	СТАКИЋ, Зринска 2(1).
199,2	шина.
	шина, Грубишно Поље - прије 2. свјетског рата. Извор – Басташић.
199,1д	Барна.
	Барна, Грубишно Поље - прије 2. свјетског рата. Извор – Басташић.
204,2	Цремушина.
	Цремушина, Велика Писаница – између 1. и 2. св. рата.
204,6	ТОРБИЦА, ... Брзаја.
	... Брзаја, Грубишно Поље.
209,9	Барна 1(1),
	Барна 1(1), Кашљавац 1(-).
216,9-14	Тројеглава, Раствовац, Велика Трешњевица, Мали Зденци 7(-), Дапчевачки Брђани 4(2), Велика Барна, Мала Барна, Лончарица, Грубишно Поље, Гаково, Мала Јасеновача 1(-), Велика Ператовица, Беденик, Пупелица, Иваново Село. /Патроним од Цвијан – Цвитко, варијанта од Цвјетко/.
	Тројеглава 7(4), Раствовац, Вел. Трешњевица 17(6), Мали Зденци 7(3), Дапчевачки Брђани

	4(2), Велика Барна, Мала Барна, Лончарица, Грубишно Поље, Гаково 3(1), Мала Јасеновача 1(-), Велика Ператовица 1(-), Беденик, Пупелица 1(-), Иваново Село. /Патроним од <i>Цвијан</i> – Цвитко , варијанта од Цвјетко /.
220,9д	Северин,
	Северин, Велики Зденци,
221,3д	ЂОДАН , НР, Грубишно Поље.
	ЂОДАН , НР, Грубишно Поље, Тројеглава.
222,4д	ШАРАЦ , ... Велики Грђевац.
	Велики Грђевац, Горња Ковачица (1808. год. Шарац Ћиро кбр. 5, Мишко 24, Петар кбр.36.
455,1д	Србије.
	Србије. (Скупштина Србије, 2. октобар 2018. : Разматраће се потврђивање Протокола о одрживом транспорту уз Оквирну конвенцију о заштити и одрживом развоју Карпата, као и Споразума о очувању популације слепих мишева у Европи, које је поднела Влада Србије. На предлог тачке дневног реда о формирању анкетног одбора за утврђивање истине о крађи органа на Косову и Метохији 1999, од 158 присутних делегата, за приједлог је гласало 8.
460	16. Vidović, Domagoj, ... 23 (2014), 243-265
	... 243-265; 16a. Vidović, Domagoj, <i>Toponimija sela Orahovi Do u Popovu</i> , Raspr. Inst. hrvat. jez. jezikosl., knj. 37/2 (2011.), str. 533–561.

4/ Нова (35) и искључена (3) презимена	
Стр.	ПРЕЗИМЕ
35	АДАМОВИЋ , НР, Велика Писаница, парох унијатски писанички, који је оставио 22. априла 1808. једну биљешку у којој помиње да живи у Писаници већ 25 година. /Соларић, стр. 344, в. биљешку УНИЈАТИ на стр. 35./
35	АЦАГА , НР, Велика Писаница. Презиме налазимо једино у тексту Б. Ђајића (<i>Велика Писаница – Успомене и сјећања</i>), гдје се помиње Ацага - општински биљежник у Великој Писаници на пријелазу из 19. у 20. в. (прије 1912.).
55	БОРИЋ , НР, Мали Грђевац. Помиње се као одсељено из код Басташић, М. (<i>Bilogora i Grubišno Polje ...</i>), стр. 398. - „Borić Zdravko (Bgd)“
55	БОРЈАН , Велика Ператовица 2(1).
57,6д	БРАЛИЋ , Ђуро, искључено хрватско презиме солунског добровољца из Мале Барне.
61	БУДИЋ , НР, Цремушина. Носиоци презимена поријеклом из Будића код Скендер Вакуфа. Породица се доселила у Билогору шездесетих година. Код М. Басташића, <i>Билогора ...</i> , с. 480. Помиње се Будић (Жељко, зет Сашићев), затворен од усташа 1991. у подруму хотела „Билогора“, који је успио да се са рођаком Сашићем спаси и побјегне из затвора.

64	ВЕЛЕБИТОВИЋ , НР, Велика Писаница – 1783. евидентирано крштење дјетета у писаничкој унијатској парохији. /Соларић, стр. 345, види биљешку УНИЈАТИ на стр. 35./
67	ВОЈНИЋ , Грубишно Поље 3(-), Помиње се као одсељено из Грубишног Поља у периоду од 1945.-1990. код Басташић, М. (<i>Bilogora i Grubišno Polje ...</i>), стр. 399. - „Tina Gruber Vojnić (SD)“
71	ВУКАНОВИЋ , НР, Турчевић Поље. На попису погинулих у саставу 17. славонске НОУ бригаде налазимо из Турчевић Поља - Вукановић Д. Ђуро , Србин, рођен 1909. - погинуо 1943. г. На попису 1948. у Хрватској је регистровано укупно 29 носилаца презимена, са најбројнијом скупином од 9 носилаца у једној кући у општини Вировитица, гдје вјероватно треба тражити везу са Вукановићем у Т. Пољу.
78	ГЛАМОЧИЋ , НР, Цремушина. Два брата, Деспот и Недељко досељени су са породицама 1958. г. из Босне (Бокани, општина Скендер Вакуф - Кнежево).
86	ДЕМЕРАЦ , ДЕМЕРЕЦ, Нова Рача 18(6), парохија Северин. Једини извор у којем се помиње српско поријекло презимена је монографија - 32. дивизија НОВЈ , <i>Попис бораца</i> , „Globus“, Zagreb, Vojnoizdavački i novinski centar, Beograd, 1988, str. 614.: „ DEMEREK STEVO , Jeronima, r. 1920, s. Nova Rača, Bjelovar, Srbin, poljopriv., NOV 1944, ranjen 1944.“

103	ЗЕЧЕВИЋ , Велики Грђевац 2(-). / Зечевих НН Милан , Србин, р. 1886. у, Великом Грђевцу, убијен од нових власти као припадник Недићевог СДК након ослобођења Београда, 31.10. 1944. у Смедереву. /Архив Србије, БИА, Центар Смедерево/.
103	ЗЛОШИЛО , НР, Грубишно Поље. У раду др Карауле (Karaula, Željko <i>Politička povijest Grubišnog Polja između dva svjetska rata (1918.–1941.)</i> , Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru, No.12, 2018.) на страни 262. налазимо податак о три одвјетничка уреда у Г. Пољу 1930, од којих један др Луке Злошила. Он се помиње и на стр. 265. – „...у Grubišnom Polju је оgranак JRSD osnovan 31. siječnja 1931. pred „96 uglednih građana“, pri čemu је за predsjednika kotarskog odbora JRSD-a izabran dr. Luka Zlošilo, javni bilježnik.“
110	ЈАСНИЋ , НР, Грубишно Поље /Јаснић Васо, надлугар, помиње се као одведен у Јадовно - <i>Изјава Данице Праштало из Грубишног Поља о хапшењу и одвођењу Срба у логоре Даница и Госпић</i> - Записник Комесаријата за избеглице у Београду од 19. октобра 1942. године. У Затезало, Ђуро, ЈАДОВНО – Зборник докумената, Књига II, Београд, 2007, стр. 533.
126	КОЛАРИЋ , НР, Велика Писаница, евидентиран прелаз Михаила Коларића 1795. на унијатску вјеру и крштење дјетета 1796. г. у писаничкој унијатској парохији. /Соларић, стр. 345, 347, види биљешку УНИЈАТИ на стр. 35./

127	КОМЉЕНОВИЋ , НР, Цремушина. Двије породице Комљеновића досељене из Босне у Билогору шездесетих година прошлог вијека из околине Скендер Вакуфа.
129	КОСТИЋ , НР, Мала Барна. Ђуро Костић поријеклом из Скендер Вакуфа (Кнежево) купио је
	је тројици синова (Раде, Вид, Остоја) куће и имања, тако да су се три породице Костића са 18 чланова нашле 1968. у М. Барни. Год.1991. одлазе из Билогоре, али се касније једна породица враћа у Малу Барну, друга је у Козарцу (општина Приједор), а трећа 2020. у Шапцу.
133	КУТИЋ , НР, Цремушина. Породица домаћина Цвије Кутића досељена из Босне у Билогору шездесетих година прошлог вијека из околине Скендер Вакуфа.
133	ЛАБУС , Орловац 1(-).
134	ЛАКИЋ , НР, Лакић <i>НН Петар, Србин</i> , р. у Горњој Ковачици, борац ЈА осуђен на смрт од дивизијског суда у Крагујевцу 1946. и стрељан 20.11.1046. као „Народни непријатељ – лице означено као противник комунистичке власти“ /ВА, Војни судови, р. бр. 453./
135	ЛАТКОВИЋ , Игњати(ј)а, НР, Велика Писаница, унијатски парох писанички крајем 18. вијека, до 1783. год. /Соларић, с. 344, в. биљешку УНИЈАТИ на стр. 35./
140	ЉУМОВИЋ , НР. Презиме поријеклом из Црне Горе, племе Братоножића, породица Милана

140	Љумовића у Грубишном Пољу од 1985.-1991, у току рата до 1995. у Барањи, сада у САД.
148	МЕКОВИЋ , НР, Вел. Писаница. Крштење дјетета у унијатској писаничкој парохији 1815. /Соларић, с. 345, биљешка УНИЈАТИ на с. 35./
154	МУРКАШ , НР, Велика Писаница Крштење дјетета у унијатској писаничкој парохији 1780. /Соларић, с. 345, биљешка УНИЈАТИ на с. 35./
154,1-2д	МУСА , искључено хрватско презиме поријеклом из Љубушког, насељени као колонисти у 2. свјетском рату 1941.-1945. од НДХ у Малу Барну и Грубишно Поље.
156	НЕМЕЦ , Мали Зденци 3(1). Пододбор „Просвјете“ Мали Зденци основан 1. марта 1946, благајник Владо Немец. Српско презиме у овом презименику за које због контраверзних свједочења није сигурно да је српског поријекла.
157	НУНКОВИЋ , НР, Велика Писаница. Крштење дјетета у унијатској писаничкој парохији 1784. /Соларић, с. 345, биљешку УНИЈАТИ на с. 38./
170	ПОТУРИЧИЋ , НР, Велика Писаница. Константин Потуричић, потпис на једном документу - „Во Писанице дне 24. јунија 1814. Константин Потуричић грч. кат. парох.“ /Соларић, с. 348, види биљешку УНИЈАТИ на стр. 35./
171	ПРАЖИЋ , НР, Грубишно Поље. Породица са презименом поријеклом из Лике, за које је на

171	попису 1948, забиљежен само један носилац у Хрватској – Кутина 1(-). Професор историје, Растко Пражић, присутан је у Грубишном Пољу од 1965. – 1979, а у то је вријеме, после првог директора новоотворене Гимназије (1964), Стевана Вучетића, био најдуже на њеном челу. Од 1979. до 1991. је директор Музеја Мославине у Кутини. Рођен је у Црној Власти у Лици 6. маја 1933, а умро 28. априла 2019. у болници у Бјеловару. Осим редовним послом, бавио се и публицистиком на историјске и музеолошке теме, а најзначајнији рад му је <i>Civilne žrtve terora Nezavisne Države Hrvatske u kotaru Grubišno Polje 1941.-1945.</i>, SABA RH, Zagreb, Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Grubišno Polje i općine Veliki Grđevac, 2013, 183 str.
171	ПРАШТАЛО, НР, Грубишно Поље. Презиме поменуто код Затезало, Ђуро, <i>Изјава Данице Праштало из Грубишног Поља ...</i>, Јадовно – Зборник докумената, Књига II, Београд, 2007, стр. 533. Даница Праштало – учитељица у Малој Ператовици.
182	РАДОЊИЋ, НР, Цремушина. Презиме присутно након 2. св. рата, досељени из Босне.
192	СИРОВИЦА, НР, Велика Ператовица. Помиње се као одсељено из Велике Ператовице у периоду од 1945.-1990. код Басташић, М. (<i>Bilogora i Grubišno Polje ...</i>), страна 399. - „Sirovica, lugar (nepoznato)“

198	СТОЈНИЋ , НР, Велики Грђевац (учитељ Петар Стојнић прије 1. св. рата - Karaula, Željko, <i>Područje Grubišnog Polja u Prvom svjetskom ratu i porači</i> , Cris, god. XIX., br. 1/2017, str. 104. Презиме краткотрајно присутно у Вел. Грђевицу шездесетих година – Нада Стојнић)
202	ТИЛИЋ , НР, Горња Ковачица - Тилић Илија Станоје , <i>Србин</i> , р. у Горњој Ковачици, изгубио живот 1944. г. у Србији као припадник ЈВУО.
204	ТРАЈКОВИЋ , НР, Велика Ператовица. Помиње се као одсељено из В. Ператовице у периоду од 1945-.1990. г. код Басташић, М. (<i>Bilogora i Grubišno Polje ...</i>), с. 398. - „Trajković Obrad (SD)“
213,1д	ХАБАЛИЋ , искључено хрватско презиме солунског добровољца Хабалић Томе из С. Раче.
221	ЧУПИЋ , НР, Грубишно Поље. Помиње се као одсељено из Грубишног Поља у периоду од 1945-.1990. код Басташић, М. (<i>Bilogora i Grubišno Polje ...</i>), стр. 399. - „Ћурић ... (Bgd)“
226	ШТИПАВИЦА , НР, Велика Писаница, помиње се као писанички унијатски парох (жупник) око 1780. у биљешци потоњег пароха Адамовића 1808. /Соларић, с. 344, в. биљешку УНИЈАТИ на стр. 35./

Рачунајући и презиме **ЉУМОВИЋ** које је грешком изостављено у прегледу презимена и поменуто у 1. издању као исправка на задњој страници, на основу нових сазнања *Билогорски презименик* је богатији за

35 презимена, 3 смо искључили због неспрског или неправославног поријекла, тако да је укупни број презимена **1353**.

УНИЈАТИ У ВЕЛИКОЈ ПИСАНИЦИ

Десетак несталих српских презимена пронашли смо у евиденцијама унијата источне Билогоре са краја 18. и почетка 19. вијека.

Прозелитска офанзива ватиканских кругова на подручју Војне крајине настављена је појачаном снагом и након краха пописа унијата 1732. г. и Северинске буне 1755. (о чему се опширније говори на страни 138-139 и 168-169 „Билогорског презименика“), све до увођења тзв „толеранц-патента“ 1782, који је релаксирао вјерске односе на Војној Крајини. Међутим, чак и након тога, оснива се унијатска писаничка парохија, коју можемо схватити и као покушај својеврсне закашњеле освете због улоге православног протопопа Николе Поповића у неуспјеху прозелитских активности, који је управо у Великој Писаници имао сједиште и био глава ове парохије без прекида, све до смрти 26. септембра 1768. Тек тада су се у римокатоличким круговима, без стратега Поповића као противника, могли понадати неком успјеху у својим намјерама.

Како пише Михајло Соларић¹, унија у Великој Писаници започела је литургијом коју је 8. септембра 1779. служио у писаничкој „стацији“ унијатски владика Божичковић. Матице крштених се уводе 4. маја 1780, деценијама након православних (1746. МКВ и МКУ, 1760.

МКР). Међутим, чак и након 1782. и толеранц-патента цара Јосипа II, 1782. г, Анастас Гвоздановић, унијатски прота великописанички је члан комисије формиране од аустријског Ратног вијећа, још увијек са циљем „да форсира унијаћење“.²

Писаничка унијатска жупа постојала је „до 1881, односно 1873. год., кад је умро посљедњи унијат писанички, Петар Марковић“³ За читаво то вријеме, у периоду од 1780. до задњег крштења 1841, на унију је прешло 6 одраслих са источне Билогоре, те крштено 80 дјеце, од којих 6 ромских. У првих девет година евидентирана су 42 крштења, а свега 38 у наредних 43 године, те „је ипак одлануло православном свијету послје толеранц-патента“,⁴ како пише Михајло Соларић, који је и сам парох у великописаничкој парохији, али православни.

¹ Соларић, Михајло, *Унија у Великој Писаници, Богословски гласник*, часопис за православну богословску науку и црквени живот, година IV, књ. VIII, Сремски Карловци - Српска манастирска штампарија, 1905, стр. 339-348.

² Исто, стр. 341.

³ Исто, стр. 342.

⁴ Исто, стр. 346.

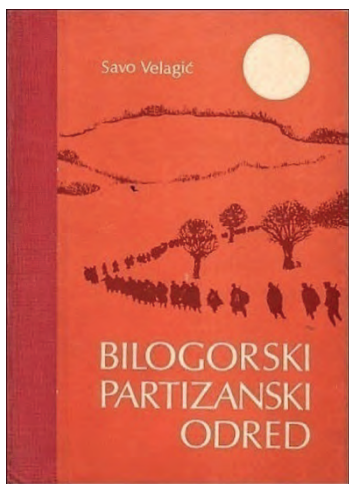
5/ Нови чланци о значајним личностима.

Чланци о значајним личностима Билогоре присутни у *Билогорском презименику* или у овим његовим допунама, не говоре о још неколико десетина стваралаца - писаца, научника и умјетника поријеклом са источне Билогоре рођених након 1945. године. Избор је конципиран тако да не „покрива“ оне који су још међу нама или бар вијест о њиховој смрти није допрла до мене.

Неко ће, када се угасе и посљедње српске свијеће у Билогори, морати поново прелистати архиве и сачинити интегрални лексикон тих народних првака. Не због тога да би се пригодно изговарало „Вјечнаја памјат“ или због тамо неког дипломског или магистарског рада, већ због наших потомака. Због далеких потомака који ће се, за разлику од нас са којима се историја поигравала, поиграти са самом историјом. Ако им уопште буде до тога, лексикон ће им бити својеврсна тапија, али и путоказ о томе гдје лежи капија иза које више нема граница.

Стр.	Основни биографски подаци о истакнутим носиоцима презимена
55	Милош Боројевић је рођен 3. октобра 1871. На Банији, у Стази код Сиска, те учитељевао у више мјеста на Банији, а потом у Јасенку код Огулина. Био је изузетан педагог, још крајем 19. вијека је штампао прве радове и као такав био члан Хрватског педагошко-књижевног збора. Отац је петоро дјеце. Из објављених биографских података није јасно како се и када нашао као учитељ у Вел. Писаници. Наиме, ухапшен је са још 52 Србина 1908. у Јасеновцу, а осуђен 1909. у групи од 14 учитеља Срба на тзв. Велеиздајничком процесу у Загребу на шест година робије, али је вје-

	роватно као и већина других ускоро ослобођен и тада дошао у Велику Писаницу. Након Првог свјетског рата је котарски просвјетни надзорник у Бјеловару, гдје и умире 5. марта 1932. Боројевић је пратио оновремена актуелна сазнања у психологији и педагогији и бавио се психичким и физичким хендикепима код дјеце и профилаксом у настави. На те теме је написао и објавио у стручним часописима <i>Нови васпитач</i> (Нови Сад) и <i>Napredak</i> више расправа и радова, а објавио је и преводе радова са њемачког са подручја педагогије и дефектологије. /Опширније у Р. Раделић, <i>Билогорска библиографија I</i>, 87./
64	Саво Велагић је рођен у Цремушини 15. фебр. 1930. Судјеловао је у НОВ од 1943, а 1945. је тешко рањен на Вировитичком мостобрану. Послије рата обавља низ дужности у борацким организацијама, Социјалистичком савезу и КПЈ (СК), а посебно је запажен његов рад при Комисији за историју радничког покрета, што је одлучило и о његовом именовању за првог директора новооснованог Хисторијског архива у Бјеловару год. 1961. Тако је сакупљена опсежна архивска грађа из 2. св. рата, која ни тада, а ни касније није у потпуности предочена јавности. Од 1973. године Саво је у браку са Драгицом Велагић рођ. Коржинек (1926 - 2014). Умро је 2007. године у Загребу.

	Упериоду од 1957. до 2008. године објављено је низ Велагићевих радова и редакторских издања везаних за Западну Славонију и Подравину у 2. свјетском рату, а у архиву у Бјеловару чува се и његових 20 необјављених рукописа. /Опширније у Р. Раделић, <i>Билогорска библиографија II</i>/.
95	Богдан Ђаић је рођен у Вел. Писаници 1916. г. као праунук Ђаића рођеног средином 19. вијека, који се још прије укидања Војне крајине 1871. год. доселио из Чешке. Богдан након завршених студија ради у Босни, а након тога у Вировитици и Ријеци. По властитој библиографској биљешци, писањем се бави од 1937, углавном историјом Велике Писанице, о чему је оставио и четири рада. Умро је 1991. /Опширније у Р. Раделић, <i>Билогорска библиографија II</i>/
97	Ђорђе – Ђурица Ђорђевић је рођен у Грубишном Пољу 22. априла 1885. године. Пучку школу похађао је у Вуковару, а гимназију у Новом Саду и Загребу. Већ са 24 године, 1909, Ђорђе Ђорђевић дипломира медицину у Бечу, до 1912. године је на дерматолошким клиникама код проф. Фингера у Бечу и проф. Арнинга, проф. Мерка у Инсбруку, као и код Вајкселбаума (Weichselbaum), професора патолошке анатомије и бактериологије, гдје стиче широко дерматовенеролошко знање. Од 1912. Ђорђе – Ђурица Ђорђевић прелази у Загреб гдје ради на Одјељењу за болести коже „Болнице милосрдне браће“, а током 1. свјетског рата на Кожном одјељењу и Амбуланти Другог загребачког колодвора. Негдје на том мјесту биографија Ђорђевића је у некој мјери фалсификована или је он сам оставио биографије у заблуди. Наиме, док службени извори кажу - „Као omiljeli i уважени стручњак i опће позната ličnost djelовао је до“ 1919. у Загребу, потом одлази у Београд са циљем

да помогне у обнови земље разорене ратом. Ту је одмах постављен за руководиоца Поликлинике за кожне и венеричне болести ... – истина је нешто другачија.

Још прије завршетка I свјетског рата, Ђорђевић, вјероватно *incognito* одлази из Загреба и прикључује се као лекар српским добровољцима на Солунском фронту (Петровић, Илија, *Српски добровољци из Српске Крајине и Хрватске 1912-1918*, Нови Сад, 2018, стр. 178), а након рата остаје у Београду.

Године 1922. изабран је за доцента за Дерматовенерологију на Медицинском факултету у Београду, а те године је и један од главних оснивача Клинике за дерматологију и венерологију, као и Катедре за дерматовенерологију.

За ванредног професора изабран је 1923, а редовни професор постаје 1934. године. У то вријеме организује на клиници и стручни и научно-истраживачки рад, те наставу за студенте и лекаре на специјализацији.

Ђорђевићев научни рад односи се већином на проучавање венеричних обољења, познати су и његови експериментални и истраживачки радови, тако да је са својим стручним радом обухватао комплетну дерматовенерологију. Осим што је истраживао и објављивао своје радове и богата стручна искуства у домаћим и страним часописима (у раду везаном за биографију Ђорђа Ђорђевића, Проф. др Босиљка Лалевећ-Васић наводи да је објавио 49 радова – од тога 31 рад је из

	венерологије, а 17 радова је публикувано у њемачким и француским научним и стручним часописима), Ђорђе Ђорђевић је подстицао стручни и научни рад својих сарадника. Значајан је и његов социјално-медицински рад. Већ 1927. био је један од главних оснивача Дерматовенеролошке секције Српског лекарског друштва и Југословенског дерматовенеролошког друштва, под његовим руководством одржани су у Београду I, II и III југословенски дерматовенеролошки конгреси и II конгрес Свесловенског дерматолошког савеза. Био је почасни члан бугарског, чехословачког, пољског и данског дерматолошког друштва, редовни члан Друштва дерматолога француског језика, француског и њемачког Биолошког друштва и продекан Мед. факултета. Умро је изненада, 27. априла 1935. у Аранђеловцу, непосредно након свог 50. рођендана. На годишњицу смрти, 1936. г, његова супруга Христина (Христина – Криста Шумановић је сестра од стрица сликара Саве Шумановића), даровала је у Загребу награду за најбољи рад из дерматовенерологије – <i>Награда професора Ђорђа Ђорђевића</i>, која је касније уз помоћ колега и пријатеља прерасла у <i>Фонд др Ђорђа-Ђурице Ђорђевића</i> за награђивање „лекара и медикана“. /Опширније у Р. Раделић, <i>Билогорска библиографија I</i>, 86./
99	Ђорђе Ђурић је рођен на Ђурђевдан, 6. маја 1929. у селу Кињачка на Банији. Године 1941. оца му убијају у Јасеновцу, а 1942. г. усташе одводе и њега са мајком и братом у логор Стару Градишку, затим у радне логоре у Њемачку и Пољску, што ће развити у њему снажан антифашистички став и отпор према злу у свим појавним облицима. Након рата полази учитељску школу у Петрињи и Крижевцима, коју завршава 1950. год. Вишу

педагошку школу, студиј хрватско-српског језика и повијести завршио је у Загребу 1956, а смјер организације образовања на Факултету индустријске педагогије у Ријеци 1978.

По завршетку студија у Загребу, радну каријеру започиње у Цремушини као учитељ, те у матичној основној школи „Мојица Бирта“ у Великом Грђевцу гдје је покренуо издавачку

дјелатност, затим као просвјетни савјетник, оснивач је и уредник дјечјег листа *Kurir*, први главни уредник *Školskih novina*, листа *Jedinstvo* и тједника *Radničke novine*. Био је директор Радио станице Сисак, идејни покретач и вишегодишњи организатор *Lovrakovih dana kulture* у Великом Грђевцу. Добитник је Награде „Иван Филиповић“.

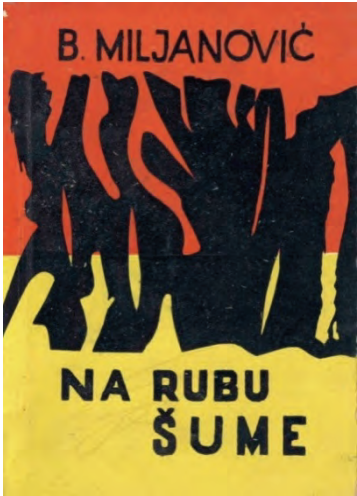
Пише још као ученик средње школе и објављује новеле, да би касније објављивао у дјечјим часописима *Radost*, *Smib*, *Modra lasta*, *Male novine*, *Kurir*, *Galeb* и др. Објавио је 11 књига пјесама и прозе, приповјетке, романе, мемоарску прозу, играказ, те уџбеник са Д. Павличевићем. Највећи дио радова има аутобиографску ноту и доживљај ратних страхаота из визуре дјетета:

Djela: *Sjećanje* (1961.), *Besmrtna kao vječnost* (1962.), *Zvijezde ne čitaju poruke* (1964.), *Jato crnih ptica* (1965.), *Evropom između žica* (1973., 1980.), *Sisak i banijski kraj* (1975.), *Najdraža zora* (1977.), *Epitaf kraj zelene rijeke* (1981.), *Pedeset mrtvih razreda spava* (Bjelovar, 1981.), *Zgažena svirala* (1984.), *Pakao kraj rijeke* (1986.)

	Борђе Ђурић са супругом из породице Вулић (Вел. Грђевац) има двије ћерке. Умро је у Загребу 1991. год. /Опширније у Р. Раделић, <i>Билогорска библиографија II</i>/
120	Осим Душана и Јована, потомци Кашића чине читаву плејаду познатих стваралаца, од којих овдје не можемо а да не поменемо Душанове ћерке, докторе наука и ауторе бројних научних радова - Смиљку Кашић (1946-2013), археолога и библиотекарског стручњака, Љиљану Протић р. Кашић (1951), биолога, те Љубицу Ђукановић р. Кашић (1943), нефролога и професора Београдског универзитета која предњачи међу јужно-словенским ауторима на међународној SCI листи, са 1.154 цитирања њених радова закључно са 2016. год. /Опширније у Р. Раделић, <i>Билогорска библиографија II, III</i>/
125	Ана Ковачевић је рођена у Малој Јасеновачи 22. октобра 1921. г. од оца Илије и мајке Паве рођене Иванчевић. Четворогодишњу основну школу завршила је у сусједном селу Мала Барна, а са непуних деветнаест година, 1940. године у марту, удаје се у оближњу Малу Ператовицу за Саву Ковачевића. Учесник је НОП-а, а након рата са породицом живи у Малој Ператовици. Послије изласка српског народа из Биле Горе, 1991, промијенила је у 12 година шест адреса

	у Лештанима, Бањалуци, Ердевику, Београду, те на крају у Бингули, гдје је умрла у 88. години, 9. маја 2009. Анин живот је унеколико парадигма судбина „малог“ билогорског човјека који је, упркос свом злу које се на њега обрушавало читав 20 вијек, умио да сачува своје лијепо људско лице. Разлика између Ане и других је само у томе што је Ана о свом страдању и вјечитој чежњи за љепотом, оставила траг, књигу поезије Од Билогоре до Фрушке горе, постхумно објављену 2010. /Опширније у Р. Раделић, <i>Билогорска библиографија II</i>/
136	Александар – Ацо Лолић је од познатијих личности из рода Лолића. Рођен је 1947. у Дапчевачким Брђанима као једно од петоро дјеце Владимира Лолића (1919.-1988.) и Вере р. Митровић (1925. - 1999.). Са Лидушком рођ. Сулик 1952. у Великим Зденцима има синове Предрага (1968.) и Срђана (1972.), те петоро унучади. Радни вијек провео је у МИ „Зденка“ Велики Зденци као инжењер пољопривреде и руководилац, резервни је официр и заједно са супругом Лидушком добровољац у ТО Грубишно Поље током последњег рата*, а након егзодуса са Билогоре, од 1991.-2021. са породицом живи у Гроцкој. Александар - Ацо Лолић је један је од 15 иницијатора и оснивача Завичајног удружења „Билогора“ год. 2008. Умро је након болести у току епидемије короне у петак, 7. окт. 2021. и сахрањен у Гроцкој 11. октобра. /*Лолићи су након страда-

	ња 29 презимењака у Другом свјетском рату, на државном попису становништва 1948. године још увијек спадали у десетак најбројнијих билогорских породица са 25 домова и 75 носилаца презимена. Немамо потпуне податке о њиховој бројности 1991. године, као ни о свим учесницима у отпору фашистичкој хрватској власти, међутим, само из уже породице Александра Лолића у Територијалној одбрани општине Грубишно Поље, као борце налазимо 7 Лолића. Међу њима су и три жене (Лидушка, Деса и Драгица Лолић), од укупно шест жена које су те 1991. године носиле пушку и учествовале у одбрани српског народа./
152	Божо Миљановић (1923-2009) је син Љубана Миљановића из Грубишног Поља и Саве Вучан. Учесник је НОБ-а (партизанско име Хасан), а за „за показану храброст и стечене заслуге за народ у току народно-ослободилачке борбе“ Президијум Народне скупштине ФНРЈ га је 1949. године одликовао као рез. поручника <i>Орденом заслуге за народ II реда и Орденом за храброст</i>. Послије рата бави се углавном политичким радом, истовремено и пише објављујући поезију и приповјетке у локалним медијима. Најзначајнији радови су му збирка приповједака са ратном тематиком <i>На рубу шуме</i> (1962), те историографски рукопис 1979. из 1979. године - <i>Источна Билогора – Раднички покрет и револуција</i>. /Опширније у Р. Раделић, <i>Билогорска библиографија II/</i>

154	Миленко Мркобрад је рођен у Булинцу 16. августа 1933., а умро у Бјеловару 27. октобра 2016. У локалним медијима објавио је низ текстова везаних за насеља и демографију бјеловарско-билогорског краја. /Опширније у Р. Раделић, <i>Билогорска библиографија II</i>/
167	Слободан Покрајац је рођен 19. јануара 1951. год. у Доњој Ковачици од оца Уроша и мајке Меланије р. Фрљановић. Основну школу је завршио у Вел. Грђевцу 1965.г, гимназију у Бјеловару 1969, а на Економском факултету у Београду дипломирао децембра 1973, магистрирао јуна 1978. и докторирао јула 1989. године. Као студент осваја награде за стручне радове на савезним студентским симпозијумима, а суоснивач је и уредник југословенског студентског часописа “Глас економиста Југославије”. Од фебруара до јула 1974. запослен је у ИМТ Раковица, одакле прелази на Машински факултет Београд на мјесто асистента-приправника за друштвено – економске предмете. Октобра 1979. је изабран за асистента, а децембра 1989. г. за доцента за предмет <i>Политичка економија и друштвено-економски систем СФРЈ</i>. Децембра 1994. је постао ванредни професор за предмете <i>Економија и Индустијски менаџмент</i>, а децембра 1999. је реизабран у исто звање за исте предмете. Марта 2001. г. је изабран у звање редовног професора за предмете <i>Економија и Социологија и Индустијски менаџмент</i>. Проф. Покрајац је био члан више научних удружења, ментор и члан комисија за одбрану докторских дисертација и дипломских (мастер) радова. Учествовао је на бројним значајним научним скуповима у земљи, а 1983. и 1987. је био на двомјесечним студијским борав-

цима у Енглеској и САД, те посетио је и неколико земаља у развоју (Кина, Чиле, Бразил, Аргентина) гдје се лично увјерио у тајне њихових развојних успјеха.

Проф. Покрајац објављује преко 200 библиографских јединица, међу којима 7 самосталних монографија националног значаја, два коауторска, четири самостална и пет коауторских универзитетских уџбеника, два приручника, те низа научних чланака у водећим економским и социолошким часописима у земљи, реферата и саопштења објављених у зборницима са домаћих и међународних научних скупова, на којима је био организатор и члан одбора.

У браку са супругом Миленом /р. Станојчић (1949.-2020.), поријеклом из Криве Реке недалеко Ужица од оца Видосава и мајке Новке, до пензије редовни професор Фармацеутског факултета у Београду/ Слободан Покрајац има ћерку Татјану рођ. 1980. године.

У браку са супругом Миленом /р. Станојчић (1949.-2020.), поријеклом из Криве Реке недалеко Ужица од оца Видосава и мајке Новке, до пензије редовни професор Фармацеутског факултета у Београду/ Слободан Покрајац има ћерку Татјану рођ. 1980. године.

Везу са родном Билогором Слободан Покрајац није прекидао ни у Београду. Један од 13 оснивача Завичајног удружења „Билогора“ 2008, а на његову иницијативу започела је у удружењу издавачка дјелатност.

Посљедње године живота Слободан је провео у не-престаној муци и бризи око тешко болесне и непокретне супруге Милене, тако да је, нажалост, остао незавршен и његов капитални рад о економској штети коју су од ратова и прогона имали Срби источне Билогоре.

	Слободан Покрајац је умро је у недељу, 31. октобра 2021.године након срчаног напада, у болници у Београду. Сахрањен је у Сремчици. /Опширније у Р. Раделић, <i>Билогорска библиографија III</i>/
174	Душан Прерадовић (Duschann Johann von Preradovich) рођен је у Бечу 18. септембра 1854. Син је Петра Прерадовића и Пауле (Павице), мајке италијанског поријекла р. у Задру <i>de Ponte</i>. Рано се определијелио за поморски официрски позив, тако да послјије завршене гимназије у Загребу школовање наставља на кадетској морнаричкој школи у Ријеци. У Аустро-угарску ратну морнарицу је ступио 1874, а од 1877. је укрцан на брод "Don Juan de Austria", на којим је стицао војнопоморску праксу по Средоземљу, а у Пули је на служби као заставник линијског брода. Од 1885. као "linienschiffleutnant" постаје адутант viceadmirala Еберхорста (Eberan von Eberhorst Alexander). Као стручњак за астрономску навигацију, Душан од 1888. ради у новоизграђеном пулском Хидрографском заводу, на Монте Зару, а од 1889. са породицом се настањује у Пули. Осим службе на бродовима, од 1876. до 1905. године повремено је служио у Хидрографском заводу, Лучком адмиралату и другим морнаричким установама у Пули, а објавио је и низ стручних и историографских радова везаних за поморство. Душан Прерадовић је оставио бројно потомство

	које, све до у 21. в., има значајну улогу у друштвеном животу Аустрије. Најпознатија је можда Душанова ћерка Паула, пјесникуња и аутор химне Аустрије. Душан Прерадовић је умро у Бечу 30. септембра 1920. /Опширније у Р. Раделић, <i>Билогорска библиографија I</i>, 59./
175	Тихомир Т. Продановић је рођен 1911. у Кричкама, селу крај Новске у Славо-нији, које је све до 1991. г. било насељено искључиво Србима. Прије Другог свјетског рата радио је као наставник у грађанској школи у Грубишном Пољу, гдје пише и своје прве радове, које објављује у стручним педагошким часописима у Загребу. Послије рата, на Филозофском факултету у Загребу је докторирао 1954. Као професор дидактике и методике биран је за вршиоца дужности управника Одељења и шефа Катедре за педагошке науке Филозофског факултета у Београду. За свој педагошко-научни рад примио је бројна признања, награде и дипломе, као и Орден рада са црвеном заставом. До краја живота, 1987, Продановић је објавио 146 научних, стручних и књижевних радова (в. Р. Раделић, <i>Билогорска библиографија I</i>, стр.108-126). Међутим, за историју Билогоре је најзначајнији његов рад <i>Ноћ у којој сам изгубио слободу</i>. У ноћи 26. на 27. април 1941. Продановић је ухапшен од усташа са више од 500 Срба из Грубишног Поља и околине, те одведен прво у

	Загреб, па у логор „Даница“ у Копривници, гдје су изложени по- понижењима и тортурама. Захваљујући родбинским везама, Продановић је један од ријетких који је избјегао трагичну судбину већину ухапшених, али је кроз овај потресни документарни запис, као неку врсту дуга према стртадалима, оставио свједочанство о трагици српског народа Билогоре за сва времена.
193	Лоза Соларића има још четири значајна представника који су, сваки засебно, оставили јасан знак у свом времену. Први од њих је Никола Соларић (1760-1794), парох у Великој Писаници и отац Павла Соларића. Никола Соларић је, колико је познато, био аутор прве књиге потекле од Билогораца. Како пише Здравко Крстановић - „Павлов отац Никола написао је, поред ситнијих дјела, географију на "славенском језику", коју је намјеравао да објави, али на томе је остало.“ Чукунунук Николиног брата Теодора, Михајло Соларић (1870-1920), иако рођен у Капелни код Бјеловара од оца Платона и мајке Меланије, послје 12 година свештеничке службе у Новим Пављанима, од 1. јула 1904. је у Великој Писаници, парох на мјесту својих предака након више од једног вијека. Ту одмах по доласку као парох покреће акцију којом се успјело поправити 1906. храм <i>св. четверодневног Лазара</i> чију је градњу започео његов аскурђел Никола давне 1721. Михајло је друштвено ангажован, па је као „међу првима у народу“ члан управног одбора Савеза српских земљорадничких задруга, а због својих политичких ставова Михаило се нашао и као жртва тзв. Велеиздајничког процеса у јеку „анексионе кризе“, усмјереног против српских политичара и проводи у затвору период од 1908. до 1910.

	Широког и радозналост ума, Михаило истражује историју насеља у којима се нашао, врши археолошка ископавања, у Великој Писаници истражује посљедице унијаћења у 18. вијеку, а 1918. га налазимо и на попису редовних чланова Хрватског природословног друштва, а бави се и традиционалним методама природног лијечења. О свему овоме објављује књиге и опсежније текстове, а сачувано шест његових радова. Михајло је са супругом Олгом имао петоро дјеце, од којих је Бранко Соларић (1901-1941), предратни комуниста и револуционар, одиграо пресудну улогу при доласку Тита у Ужице 1941, а историчар Гојко Соларић (1900-?) је у послеријатном периоду, закључно са 1953, г. аутор бројних уџбеника историје у Србији, са више десетина референци. Опширније у Р. Раделић, <i>Билогорска библиографија I</i>, стр. 11, 17, 75, 103, те Р. Раделић: <i>Билогорске светиње (Родословна веза Поповића и Соларића)</i>, стр. 269-275.
198	Старчевић Ђоко (Георг) своју аутобиографију започиње са <i>„Рођен сам 1891. године концем аугуста мјесеца у селу Павловцу, срез Грубишно Поље, од родитеља Лазе и Кристе Старчевић, који су били такозвани сеоски богаташи“</i>, а завршава са <i>„Али мој деда Лазо умрије када сам ја завршио други разред пучке школе, и то је све моје школовање...“</i> Упркос томе, аутодидакт Ђоко Старчевић је иза себе оставио рад који упућује на очит списатељски талент, Дневник који покрива период непосредно прије 2. свјетског рата, боравак у затворима и изгнанство у Србију, читаву фреску о голготи коју је доживио српски народ Билогоре. Био би то драгоцен документарни рад и да нема литерарну вриједност, па и да рукопис има, а нема, све оне грешке које су данас скоро обавезне код већине свршених средњошколаца и телевизиј-

ских водитеља. Права је штета што су га усташе присилиле да спали своје рукописе и биљешке које је „*водио двадесет година!*“

/Опширније у Р. Раделић, *Билогорска библиографија I*, 98/

Ђоко Старчевић (сједи у предњем плану) са породицом у изbjеглиштву у Србији, Велико Орашје 1942.

161

Емил Паравина је један од бројних примјера отимања душа и културног наслијеђа Срба из Хрватске од стране хрватског римокатоличког ексклузивизма. Тако у дигиталном издању Лексикографског завода Мирослав Крлежа, налазимо одредницу - **Paravina, Emil**, *hrvatski pedagog*. Ни ријечи о његовом српском поријеклу, што не би било уочљиво до 1991, али после свеколиког развода у потоњем времену, то не можемо карактерисати само као пропуст, већ и као чин са не баш часним намјерама.

Емиловог оца Петра Паравину, Србина рођ. 1888. у

Великој Писаници, налазимо још прије 1. свјетског рата на попису исељеника у Америку. Послије смрти прве супруге, он се враћа крајем треће деценије XX вијека у родно мјесто, жени Десанком, Српкињом, ћерком Боже Секулића рођеној 1910. у Вел. Писаници. Одмах заједно одлазе у Америку, гдје се роди Емил (West Allis, Wisconsin, SAD, 14. VIII 1929).

Породица се у невријеме, прије 2. свјетског рата, враћа 1934. у Југославију, купују имање у Великој Писаници и стан у Загребу. Успоставом НДХ 1941. усташе их 17. јула спровode у логор Цапраг, одузимају имовину, те 7. августа све троје прогнају у Србију. Послије рата, Паравине продају кућу у Писаници Мили Комленцу из Пупелице, те живот настављају у Загребу гдје Емил има повољније услове за школовање.

Послије основне школе завршава Учитељску школу у Загребу и стиче звање учитеља. На Филозофском факултету у Загребу је дипломирао 1961, педагогију и психологију, магистрирао 1977. на теми из подручја повијести педагогије, те на истом факултету у Загребу 1981. докторирао из подручја педагогије слободног времена. Био је дугогодишњи

активист Saveza društava „Naša djeca“, промотер права дјеце и аутор бројних публикација, гдје непотпуна библиографија има 115 референци. Емил Паравина је умро је у Загребу крајем децембра 2018. године.

/Опширније у Р. Раделић, *Билогорска библиографија II*/

6/ Допуњени преглед солунских добровољаца

У завршним операцијама пробоја Солунског фронта и ослобођења 1918, српска војска је имала 140.000, а по неким изворима укупно и до 150.000 војника. Мало је преостало оних који су преживјели албанску голготу, глад, болест и бројне битке, тако да је српски контингент морао бити попуњен са „најмање 82.600 добровољаца, а од тога око 76.600 изван Краљевине Србије“, како пише Илија Петровић.¹

„Саме по себи, ове цифре биле су српским војним командантима и српским политичарима озбиљан и довољан разлог да се о добровољцима у српској војсци не оставља премного трагова. И током Великог рата, и после њега“.²

Јасна и недвосмислена чињеница да су Срби пречани чинили већинску ударну снагу у коначном пробоју Солунског фронта и ослобођењу, није се могла чути читавих 100 година, а свој допринос тој снази дали су и Билогорци. Маргинализација ових чињеница се може схватити и као остатак агитације против Срба пречана још из 19. вијека,³ која није уминула, судећи по стереотипима о избјеглицама 1991-1995. и другим ескападама, ни до најновијих времена.

Тако се на интернет порталима почетком марта 2021. појавио текст на који сам морао одговорити и који овдје преносим у скраћеном облику. Аутор текста *Ко данас плује по сенима витешког краља* је извјесни Раде Вели-

¹ *Лум.* 65, Петровић, стр. 20.

² <https://prvisvetiskirat.rs/biblioteka/pomenik-svetih-srpskih-ratnika-1912-1918/dobrovoljci-u-proboju-solunskog-fronta/?script=lat>

³ <http://www.srpsko-nasledje.rs/sr-l/1998/11/article-10.html>

заров Ерац, са стаништем, како он то сам наводи - срез Краљевски.

Напис је углавном коректан и на више од 90 процената његовог садржаја се не може ставити озбиљнија примједба, а са великим дијелом садржаја који чине опште и широко познате чињенице о историјској улози Александра у 1. свјетском рату се можемо сложити. Са друге стране, доказујући општепознато, он изоставља аргументацију за своје неодмјерене критичке тврдње.

Текстописац у неколико наврата сугерише читаоцу колико је начитан, па тако каже – „Господин Љубомир Сарамандић, кустос Српске куће на Крфу је својевремено, објавио књигу под насловом *Ходочашће на Крф* у којој нисам нашао ништа, што раније нисам знао.“ На другом мјесту опет, без оградe каже „... Милутин Миланковић, светски признат научник, за кога, у Србији, до скоро, нико није ни знао ...“, осим ваљда њега, па је чудно да крај тако универзалног знања постоји неколико детаља овог текста, који, ако већ нису пуко незнање, онда су опасно харангирање са циљем изазивања раздора између Срба различитог географског поријекла. Погледајмо зато та мјеста (**болд** Р.Р.):

„Интернет је ових дана преплављен организованом хајком против регента Александра Карађорђевића, кога оптужују за све и свашта: масон, идејни творац Јасеновца, гробар српства ... Што је најгоре, међу организаторима ове хајке појављују се људи са **чудним прекодринским презименима** (не случајно они, и не случајно, баш сада).“

„Евидентно је да, Александра данас пљују Срби са **чудним прекодринским презименима**, укључујући

и господина Бокана и њему сличне. Њима упућујем три отворена питања: прво, у којој сте то држави живели, пре краља Александра, друго, у којој су вам војсци били дедови на Церу и Колубари и треће, знате ли зашто се, у поменутим деловима Србије, и данас, говори да су, „најгоре биле оне швабе, које говоре наши“ !?

Господин Ерац није очито чуо за фелдмаршала Боројевића чијој молби је удовољено и Срби углавном слани на руски и италијански фронт или погубљени као велелејственици прије преласка Дрине, а занемарује и чињеницу да има и оних који говоре „нашки“ иако нису Срби.

Господину Ерцу такође није познато ни учешће прекодринских добровољаца у српској војсци, тако да је за пробој Солунског фронта заслужно најмање 16% Срба са „чудним презименима“ и није нужно бити баш лингвиста да би се разумјело њихово значење и етимологија. По чему су онда најфреквентнија презимена у Србији – **Јовановић, Петровић, Николић, Илић, Ђорђевић, Павловић, Марковић** и многа друга, српскија од ових „чудних“, када ћете све људе које током живота сусретнете и који притом знају значење тих презимена, моћи избројати прстима једне руке?

Од 200 солунских добровољаца са источне Билегоре, гдје је у то вријеме српска популација имала око 16.000 душа, 190 су били Срби, Хрвати 6, Чеси 3 и Мађар 1. Од тих 190 Срба чак 59 њих су носили за професора Ерца та „чудна“ презимена, преко 30% билегорских сабораца витешког краља Александра:

Бјелајац, Босанац, Бота, Вареника, Вудраг, Вукелја, Вурдеља, Вучан, Гаталица, Глумац, Гргур, Грлица, Ђодан, Жегарац, Жижа, Зеба, Змијанац, Келебуда, Клемен,

Кораћ, Косијер, Крека, Лакташ, Лукач, Љуштина, Мачак, Менђанин, Облучар, Окула, Олуја, Половина, Попржан, Радосавац, Радука, Рачан, Рудан, Стопоња, Тарбук, Тврдоски, Тесла, Тишма, Торбица, Узелац, Цетина, Чакмак, Чурувија, Штрбац.

Колико би му тек била чудна билогорска презимена која су, након 1991, гле чуда, постала српска презимена у самој земљи Србији: **Фламацета, Ибишај, Денкмајер, Дарабош !**

Баук кумунизма можда још кружи Србијом, како то тврди професор Ерац, али прије ће бити да његову путању треба тражити у кругу двојке у Београду или у Новом Саду, него у Нишу, Тополи или међу прогнаним Србима са чудним презименима. Професору Ерцу се није омакло да помене фалсификаторе историје попут Момира и Николе Самарџића, аутора тетралогије *Слоаса Maxima* Владимира Арсенијевића, Ненада Прокића, Наташу Мићић, Соњу Бисерко, Чедомира Јовановића, Ненада Чанка, Бојана Костреша, Динка Глухоњића, Бошка Јакшића, Гордану Суша, Светислава Басару и друге од потписника *Апела 88*, али се зато храбро окомио на беспризорног Филипа Давида, који уосталом и није Србин.

Лако ћемо за Александрове критичаре, то је само жал због пута који нам је изабрао након побједе, на то се у свом тексту професор и не осврће, али зато циља са безбедног растојања непостојеће марксисте и људе са „чудним презименима“ попут Бокана. Бојим се да Србијом кружи нешто много опасније.

У Билогорском презименику (**Прилог V – Солунски добровољци источне Билегоре**, стр. 374-382) су објављена имена солунских добровољаца. Овдје доносимо уводни текст из издања 2017. г, напомену везану за допуне, те допуњену табелу са пописом добровољаца.

СОЛУНСКИ ДОБРОВОЉЦИ ИСТОЧНЕ БИЛОГОРЕ

Око 1750. године, српски родољуб, аустријски фелдмаршал-лајтант барон Микашиновић, витез од Шлагенфелда, наручио је од северинског иконосликара Јоакима Марковића двије историјске композиције за подножје иконостаса у храму Св. и праведног Лазара, којег је подигао у родним Плавшинцима код Копривнице. На једној од тих слика је представљен аустријски цар Рудолф II у тренутку када године 1612. крајишким Србима предаје привилегије на којима пише на латинском и српском језику: ***Vivete in pace et estote fideles! - Живите у миру и будите вјерни!***

Срби су се своје заклетве вјерности обећане цару са подигнута три прста држали све док је постојала царска династија, па и царство, тако да су се одазвали и на мобилизацију 1914. када је Аустроугарска заратила са Србијом. Истина, власт је мудро поступила упућујући Србе на руски или западни фронт, што добро илуструје и примјер фелдмаршала Светозара пл. Боројевића, једног од Срба врхунских официра поријеклом са бивше Војне крајине. Он је, бранећи на Карпатима Будимпешту „молио да не буде упућен на српско ратиште да не би ратовао против својих сународника, и добио је такву дозволу од цара“.¹

Ипак, мањи број Срба, па и Билогораца, упућен је и на Србију, а о разлозима зашто су неки од њих још прије преласка Дрине, о чему имамо свједочење Ђуре Радаковића, стријељани као велеиздајници, можемо само нагађати. И док су се Срби на Италијанском фронту истицали храброшћу, добијали ордење или чак проглашавани за витезове (Стево Г. Шкрбина), њихови сународници су се масовно

¹ Медаковић, Дејан, у интервјуу 1990. *СРБИ – СЈАЈ И ТАМА ЕГЗОДУСА*, објава на *Webu* 1997, [http:// www.serbianunity.net/](http://www.serbianunity.net/)

предавали Русима и потом исто тако масовно пријављивали као добровољци у српску војску. Тежак живот у заробљеничком логору у близини Ташкента није свакако био једини разлог изласка у слободу, јер је за остале јужнословенске заробљенике и такав живот, глад, оскудица, тифус, пружао више мотивације него сусрет са новом погибелју.

Углавном, на Солунском фронту, по оскудним информацијама које имамо, нашло се 168 Билогораца, а од тога 160 Срба. Тај број, иако непотпун, изгледа невелик, све док не схватимо да се ту нашло више од 1% тадашње популације билогорских Срба, спремних да 1.000 километара далеко од завичаја положе своје животе.

О тој епопеји, о том уздизању од понижења до славе би други народи, богатији и прије свега одговорнији према историјском памћењу од нас, написали књиге и направили филмове. Ми смо успјели напабирчити свега пар зрна из демобилизацијских листова и неколико реченица из једног дневника.

ЗАПИС ИЗ ВОЈНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ у изворном облику

Игњатија Келебуда, Оровац

Родом из Оровца општина Северин заробљен 1915. на Руском фронту у Буковици одпремљен у робство у Ташкент а потом у Авлијату, из потоњег места у Чинквент у Туркестану, 1915. године са још 100 добровољаца крене у Одесу где је распоређен у 3. чету II батаљона 3 пеш. пука, са истом јединицом учествовао у свима добручанским борбама, 1917. године пређе на Солунски фронт са II бригадом I Срб. Доб. див.

Распоређен у III чету II батаљона XXII пешадијског пука где је остао до коначне демобилизације.

Демобилисан 24/9 1919. године.

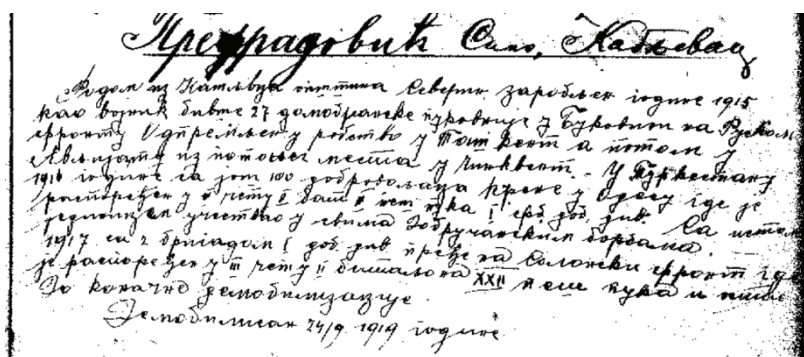
Рањен 6. септембра на Добруци у руку.

Прерадовић Симо. Кашљавец

Родом из Кашљавца општина Северин заробљен године 1915. као војник бивше 27. домобранске пуковније у Буковици на Руском фронту. Одпремљен у робство у Ташкент а потом у Авлијанту из потоњег мјеста Чимквент у Туркестанту, 1916. са још 100 добровољаца крене у Одесу где је распоређен у II чету II бат III пеш. пука I срб. доб. див. Са истом јединицом учествовао у свим Добручанским борбама.

1917. са 2. бригадом I доб. див. пређе на Солунски фронт где је распоређен у III чету II батаљона XXII пеш пука и ... до коначне демобилизације.

Демобилисан 24/9 1919. године.

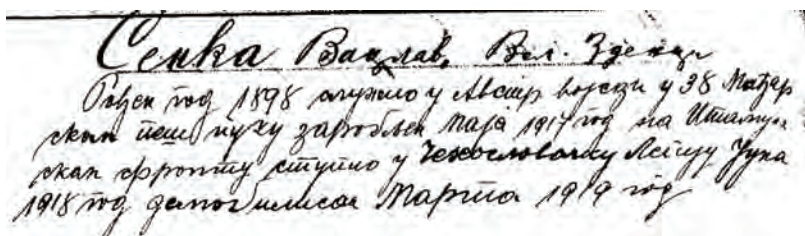

Сенка Вацлав, Вел. Зденци

Рођен год. 1898, служио у Австр. војсци у 38. Мађарском пеш. пуку, заробљен маја 1917. год. на Италијанском фронту, ступио у Чехословачку Легију јуна 1918. год, демобилисан марта 1919. год.

Гаталица Божо, Бјеловар

Родио се је год. 1885. у селу Доња Ковачица срз. и окру-
га Беловар, служио у Австр. војсци као месар, заробљен 28.
фебр. у Селцу у Галицији 1915, ступио у добровољце ап-
рила 1916. год, учествовао у операцима у Добруци у I че-
та II бат III пеш пука, дошао са истом четом на Солунски
фронт и додељен труп. комори 22 пеш. Пука, прекомандо-
ван труп. комора I Југ. пука, напоследку одкомандован у
42 пеш. пук који га демобилисао у Октобру 1919. год.

Селка Вацлав. Вел. Здејер
Рођен год 1898 служио у Месар. војсци у 38. Мајер-
скал. пеш. пуку заробљен Марца 1917 год. на Штитун-
ском фронту ступио у добровољачку војску Југосла-
ва 1918 год. демобилисан Мартом 1919 год.

Из Ратног дневника Ђуре Радаковића²

(краћи изводи из опсежније грађе)

26. VII. 1914. proglašena mobilizacija oko 3 sata po podne.
27. VII. Otišao od kuće u Dražici u Rovišće.
28. VII. Pojavio sam se kod regimente.
1. IX. Pošli prema Drini kroz selo Franzjosefsfeld
Pokopano više Srba kao veleizdajnici.

² Ђуро Радаковић (Хрват р. 28.1.1885. у Ровишћу, 1914. г. учитељ у Дражици, умро 28. марта 1950. у Дарувару) је током читавог 1. св-
јетског рата уз максималну могућу заштиту танких свезака цига-
рет папира водио кратке биљешке о важним догађајима и личним
доживљајима. Дневник је објављен 2004. („Hrvatska revija“ 3, 2004),
te na internet portalu - [http://www.matica.hr/hr/335/ratni-dnevnik-
ure-radakovica-20946/](http://www.matica.hr/hr/335/ratni-dnevnik-ure-radakovica-20946/)

.....

8. XI. Prešao preko Drine u Srbiju ispod Kozluka u B. Koviljaču.

.....

8. XII. Ub. Doznali za uzmak naše vojske.

.....

13. XII. Žestoka vatra.

14. XII. Cestom uz Savu prema Beogradu. Spavao u Beogradu.

15. XII. Oko 4 sata jutra prešao Savu, a u 9 sati bio u Zemunu.
Spavao na kiši.

.....

11. II. 1915. U Galiciju stigli. - 13. II. Gradić Kutin. - 15. II. Bitka.
- 16. II. Bitka. - 17. II. Kolomeja (2 mosta spaljena). - 18. II.
Pošli iz Kolomeje. - 19. II. Marš. - 20. II. Lisic. - 21. II. Stari
Lisic. - 22. II. Stanislav bitka. - 23. II. Bitka. - 24. II. Isto. -
25. II. Pucnjava. - 26. II. Neprijatelj uzmakao.

27. II. Selca imali navalu. - 28. II. U zoru nas Rusi obkolili i za-
robili. Dotjeraše nas u Halič u 9 sati noći. Vagonirali nas u
vagone pune konjska đubra - 250 ljudi u 1 vagon. - Dobili
za minadž parenu kašu.

.....

23. III. Čanak, Keles, Taškent 10 sati do podne. Saperna kasarna
(Škorpioni). Tu ostali do 1. V. a onda krenuli pješke azijskom
pustinjom te prolazili kroz mjesta - Černaevsko, Kaufonan-
sko, Konstantinovka, Stepnoe, Aleksijevska, Šarakhuni, Fo-
goljevo, Čimkent. Stigli tek pod noć. - 8. V. Krenuli Krasno-
vodskoe, Černareka, Bjelovodskoe, Mankent, Mažat, Anto-
lovka, Kornilovka, Tulkibaš, Ivanovka, Visokoe, Burnoe, Hal-
vačok, Aulie-Ata. Došli 19. V. - tu ostali do 8. XI. te krenuli
prema Taškentu istim putem. U Taškent došli 26. XI. o pod-
ne - tu ostali do 1. XII. te krenuli u Troicki lager udaljen oko
35 km od Taškenta. U Troickom nas bilo oko 18 000.

.....

Dana 19. XII. t. j. u nedelju imali su Rusi paradu. Prisustvovali i svi naši Srbi, koji se u lageru nalaziše.

.....

Dana 26. II. 1916. U jutro 8 sati otišlo je iz lagera 52 Srba zarobljenika. Nepoznato kuda su pošli. Kada je došao ruski kapetan, da ih pregleda, pozdraviše ga sa burnim živio. Jedan dobrovoljac (Srbin) držao im govor, među ostalim istaknuo da makar je Srbija pala, da će ipak pobjednikom ostati Rusija, koja će ponovo Srbiju uspostaviti.

Dana 5. III. Iza jutra vladao jaki vjetar, a i cio dan bilo hladno. U 11 sati do podne štelovali smo se mi Hrvati i Srbi na dvorištu. Došao ruski kapetan, te od rote do rote išao i pitao tko želi poći u rat proti Bugara i Austrije kao neprijatelja Slavena. Svi Srbi osim dvojice se javiše za boj, a dočim kada je pitao kod naše rote, jednoglasno se izjavismo, da ratovati nećemo. Kapetan ostalim rotama Hrvata nije više ni išao. Srbi se uzvikashe dolje Austrija »Živila Rusija«. Živilo Slavenstvo.

Dana 11. III. Vrijeme lijepo i sunčano. Srbi se spremaju za odlazak.

Dana 12. III. t. j. u nedelju, u jutro u 8 sati otišlo je iz našeg lagera 1000 Srba prema Taškentu, gdje će se vagonirati i krenuti put Odese. Krenuli su pod srpskim barjakom. U kuhinju i pekaru dođoše Mađžari prem ih u našem polku ima neznatan broj. - Osjećao žestoke boli u trbuhu. Popio naveče limunadku (sok).

Dana 13. III. Vrijeme odmah od jutra oblačno i vjetrovito. Kupio sam kapu za 30 kopeja. Naša rota dala za radnju 140 ljudi. Popisivalo se koji nisu dobili nove obuće, a stara im je već loša. Do podne prao sam veš. U Taškentu velika revolucija. Iz lagera otišlo 8 rota Rusa, da uguše bunu. Preko noći kiša.

Напомене уз допуну пописа

На 380. страници издања *Билогорског презименика* из 2017. године објављен је попис солунских добровољаца источне Билогоре, направљен углавном по подацима са <http://free-bj.t-com.hr/numizmatika/solun/solun.html> У међувремену, педантни истраживач Илија Петровић објављује у раду */Српски добровољци из Српске Крајине и Хрватске 1912-1918 - а. Прекоморске земље*; Издавач Илија Петровић, Нови Сад, 2018(7527), Штампарија Донат Граф Београд, стр. 93-177/ опсежан попис тих „прекоморских добровољаца“, на којем налазимо и имена 62 борца и 2 љекара поријеклом са источне Билогоре.

Под „добровољцима из прекоморских земаља“ Петровић подразумеива све оне поријеклом изван тадашње Краљевине Србије, а који су на ратиште дошли морским путем, без обзира ради ли се о исељеницима из Америке и другдје или о мањем броју њих који дошли из заробљеничких логора у Француској, Италији или Египту.

На Петровићевом попису налазимо укупно 64 источнобилогорска добровољаца, с тим да двојицу од њих не класификује у „прекоморске“, него у „медицинско особље“ пристигло на фронт неким другим путевима - (**Др Александар Ђурић - Чича**, Велика Писаница, 1862, лекар, **др Ђорђе Ђорђевић**, 1885, лекар).

У табели солунских добровољаца објављеној у *Презименику* 2017. налази се 168 имена, а међу њима 32 које налазимо и код Петровића. Табела која слиједи графички је рјешена тако да читалац може разликовати претходну и допуњену табелу која има 200 имена. Уз већ позната имена отиснута свјетлијом бојом додани су подаци о имену оца, години рођења, те занимању ако нису земљорадници, а **тамно отиснута су 32 нова имена**.

СОЛУНСКИ ДОБРОВОЉЦИ ИСТОЧНЕ БИЛОГОРЕ

Насеље	Презиме и име (Срби)
Бачковица (3)	Видаковић Јово Илија, 1884, Олуја Божо Јово , 1884, рудар, Миљевић Којо Ђуро , 1883, машинбравар.
Беденик (1)	Стјепановић Дамјан.
Беденичка (1)	Бота Гајо.
Брзаја (2)	Гегић Раде Јово, 1889, Гегић Томо.
Велика Барна (19)	Бакић Митар, Богдановић Васо, Богдановић Никола, Вујић Глишо Васо, 1878, опанчар, Ђерић Урош, Жегарац Миле, Којић Павле Јово, 1887, Лалић Станко, Мркшић Васо, Панковић Стево, Пелиновић Никола, Рудић Сава, Рудић Томо, Стајић Раде, Станековић Никола Јово, 1895, Грубић Никола Илија , 1888, ћурчија, Пелиновић Миле Душан , 1886, ложаљч, Рудић Никола Стево , 1886, месар, Станковић Миле Стеван , 1892, радник.
В. Дапчевица, М. Дапчевица, Дапчевачки Брђани (8)	Васић Никола, Инђић Глишо, Кораћ Никола, Љуштина Стево, Радаковић Јефрем, Радука Илија, Лалић Ђуро Јоаким, 1892, кројач, Саватовић Стеван Петар, 1895.
В. Јасеновача (1)	Бакић Миле Марко , 1895, радник.
Велика Ператовица (7)	Вудраг Илија, Кнежевић Пајо, Ковачевић Јово, Косановић Томо, Трбојевић Стеван, Глумац Јован Стеван , 1900, Петковић, Раде Раде , 1890.
Велика Писаница (10)	Жижа Александар, Жунић Миће Васо, Мандић Стево, Тарбук Коста, Трговчевић Михајла Љубан, Штрбац Боже Миле, др Александар Ђурић - Чича , 1862, лекар,

		Ђурић <i>Јован</i> Миле, 1893, након рата у Г. Ковачици, Магдић Михаило Стојан , 1882, Обрадовић Зарија Игњат , 1884.
Велика Трешњевица	(3)	Бјелајац Стево, Божичковић Ђуро, Дјаковић <i>Пантелија</i> Томо, 1884.
Велики Зденци	(4)	Добријевић <i>Никола</i> Никола, 1896, Змијанац Љубомир, Рачан Ђуро, Романић <i>Јован</i> и <i>Евдокија</i> Михаил, 14. мај 1893. /МКР В. Зденци/.
Гаково	(7)	Влаисављевић Милан, Домитровић Станко, Половина Илија, Радиновић Ђуро, Радиновић Остоја, Станчић <i>Гавро</i> Стојан, 1891, радник, Шкорић Дмитар.
Г. Ковачица	(1)	Радјочић Илија – погинуо у Албанији
Горња Рашеница	(4)	Ковачевић <i>Саво</i> Глишо, 1895, радник, , Медић <i>Симо</i> Благоје, 1885, Прерадовић Симо, Тесла Милан.
Грбавац	(5)	Босанац Раде, Ђукић <i>Јово</i> Петар, 1888, Ковачевић Павле, Цвикић Петар, Поповић <i>Лазо</i> Илија, 1880.
Грубишно Поље	(20)	Амићић <i>Раде</i> Дмитар, 1894, ковач, Амићић <i>Матија</i> Ђорђе, 1879, деловођа, Амићић Милан, Басташић Лука, Беловитић Ђорђе, Векић <i>Митар</i> Љубомир, 1879, Векић Стево, Дражић Љубомир, Косановић Дмитар, Косијер Стево, Кричковић Сава, Поповић Андрија, Цетина Алекса, др Ђорђе Ђорђевић , 1885, лекар, Микелић Томо Јаков , 1885, Петровић Васо Лазо , 1895, пекар, Прерадовић Петар Милан , 1885, Тврдоски (Тврдоријека, оп.ур.) Лазар Душан, Шеловић Стеван Матија , 1888, Шеловић Јован Стеван , 1880.

Доња Ковачица (2)	Гаталица <i>Васо</i> Јован, Ружић (Ружичић, оп. ур.) Ђуро Дане , 1887.
Доња Рашеница (6)	Вучан Љубомир , Вучановић Пантелија, Прерадовић <i>Марко</i> Матија, 1872, Прера- довић <i>Дмитар</i> Миле, 1874, Ђурић Дмитар Стево , 1887, Прерадовић Јован Томо , 1883.
Зринска (4)	Зрнић Томо, Јовић Томо, Тишма Илија, Шаиноввић Никола Петар , 1896.
Иван. Село (1)	Иванчевић Лазо.
Јасенаш (6)	Добрић Светозар, Попић Марко, Рајић Стево, Чубрић Миле, Ускоковић <i>Пејо</i> Павле, 1874, Рајић <i>Јован</i> Миле, 1894, месар.
Ласовац (3)	Карановић Јован, Лазић Дамјан, Окулић <i>Андрија</i> Јован, 1888.
Кашљавац (1)	Предраговић Симо
Лончарица (2)	Шкорић <i>Иван</i> Раде 1894, Поповић Љубан Петар , 1895.
Мала Барна (10)	Вучан <i>Марко</i> Ђуро, 1882, Вучан Стојан, Жегарац <i>Јово</i> Миле, 1880, Крека Душан, Крека Љубан, Попржан Милан, Стопоња Илија, Сукњајић Никола, Узелац <i>Пане</i> Никола, 1889, Думировић (Детимиро- вић , оп. ур.) Миле Станко , 1887.
Мала Јасеновача (6)	Вучан Ђуро, Зеба Милан, Мачак Јово, Мачак Раде, Радукић Илија, Рогич Миле
Мала Ператовица (4)	Вукасовић Светозар, Лујајић Никола, Миљановић Љубан, Тесла Миле
Мала Трешњевица (3)	Станић Лука, Клемен Миле, Јаношевић Стево
М. Грђевац (2)	Вукшић Јово, Менђанин Стево
Мали Зденци (6)	Вукела Станко, Галовић <i>Гавро</i> Стево, 1895, радник, Грдинић Саво, Милаковић <i>Раде</i> Марко, 1888, радник, Радаковић

		Раде, Чурувија Никола.
Оровац	(2)	Богдановић Алекса, Келебуда Игњатија
Павловац	(4)	Вареника Ђуро, Вишњић Илија, Гашпаровић Никола, Косијер Трифун
Растовац	(7)	Вурдеља Светозар, Гргур Раде, Иванчевић Јово, Косановић Јоаким, Милановић Станко, Торбица <i>Илија</i> Танасија, 1876, трговац, Кораћ Симо Миле , 1881.
Рача	(2)	Милаковић Никола, Рекић Томо.
Рибњачка	(1)	Деспотовић <i>Ђуро</i> Милан, 1892.
Северин	(1)	Бришић Раде
Сибеник	(3)	Даничић <i>Аксентије</i> Саво, 1881, Радосавац Гајо, Тарабић Митар
Тополовица	(2)	Лукач Љуба, Шеловић Стево
Тројеглава	(3)	Вукасовић Никола, Ђодан Петар Стеван , 1889, Радаковић Стојан Раде , 1878.
Турч. Поље	(2)	Чакмак Дмитар, Чакмак Станко
Чађавац	(9)	Грлица Илија, Облучар Алекса, Облучар Томо, Петаковић Ђуро, Петаковић Илија, Рудан Јово, Рудан Лазо, Саблић Јово, Смиљанић Стево
Цремушина	(2)	Лакташ Митар Раде , 1892, Лалић Јово , 1880., два пута у Америци, враћа се као добровољац, податак није код Петровића.
УКУПНО (Срби 190, Хрвати 6, Чеси 3, Мађари 1)		200

Солунски борци несрпске националности (10): Бралић Ђуро, *Хrvat* (М. Барна), Ведрa Карл, *Чех*, (В. Зденци), Жинић Иван, *Хrvat* (Северин), Кунц Петар, *Хrvat* (В. Барна), **Лекчевић Мато Иван**, 1889, *Хrvat* (Г. Поље), **Маргетић Антун Вид**, 1887, *Хrvat*(?), Орловац (Рача), Поспишил Алојз, *Чех* (Тројеглава), Прибил Стево, *Чех* (В. Зденци), Сенка Вацлав, *Мађар* (Велики Зденци), Хабалић Томо, *Хrvat* (Рача).

Проф. др Слободан Покрајац

**РЕЧ НА ПРОМОЦИЈИ КЊИГЕ РАНКА РАДЕЛИЋА
"БИЛОГОРСКИ ПРЕЗИМЕНИК"**

/Општина Нови Београд, 6. фебруар 2018. год., 16 сати/

Велика ми је част што могу да се обратим овом уваженом скупу.

Повод је више него благословен: промоција књиге о сегменту српског народа у источној Билогори, аутора који је мој друг из раног детињства.

Пуно хвала Ранку, али и његовој супрузи Регини која му је била највећа морална, а посебно материјална подршка у његовом стваралаштву, које је веома разноврсно...Наравно и његова деца, Слободан и Рујана, дали су свој допринос.

Књига *Билогорски презименик* је величанствени споменик Билогори и њеном српском народу. Такав споменик је неуништив.

Ранко је јединствен писац, бриљантног запажања, модерног стила и великог литерарног искуства. То открива свака његова страница. Ранко има запажен опус, али ова књига је свакако *magnum opus*, али уверен сам да ће бити још исто тако лепих Ранкових књига.

Тематика књиге је други важан разлог зашто сам пристао да данас говорим. Већина овде присутних знају да ја нисам професионални историчар, али јесам пасионирани аналитичар бројних питања развоја српског народа. Посебно оног који живи изван своје матице. Мада сам своје родно село Доњу Ковачицу, која је рубни крај Билогоре, напустио пре скоро пола века (1969.) долазећи на студије у Београд, никад нисам смањивао интерес за

разна питања и проблеме преосталих Срба у Билогори, али и шире.

Презимена, као породичне ознаке нашег ужег припадања, увек су добар начин да се истражи порекло, развојни пут, успон или нестанак породичних заједница, којој свако од нас припада. Нека презимена временом постану локално, па чак и глобално, позната и славна, а нека се нажалост гасе, јер њихови носиоци из разних разлога нестају: умиру (убијају их), не рађају потомке или се одсељавају из свог родног завичаја. Србима у Билогори се то све дешавало, неретко истовремено.

Убијани и одсељавани Срби су у Ранковом примарном фокусу. Он је брижљиво и веома документовано регистровао готово сва презимена – отуда исправан назив књиге Презименик – коректно је, колико је то било могуће, пребројао ту популацију и оно што је на нивоу најбољих литерарних достигнућа – драматично, а истовремено лирски нежно описао животне судбине многих презимена. Тешко је било прикупити такву грађу, али је Ранко у томе успео и задужио све нас, нарочито наше потомке, да сазнамо много тога што нисмо до сада знали. У том смислу Ранкова књига има карактер истинске научне студије која барата чињеницама, открива закономерности кретања истраживане појаве и предлаже прихватљива решења. Такав посао далеко надмашује уобичајене капацитете једног истраживача, већ се такви подухвати додељују тимовима истраживача. А да смо чекали на то (ко у Србији има икакав интерес за стање нашег народа у Билогори, његово трајање, борбу за опстанак итд?), вероватно никад не бисмо сазнали ово што можемо наћи у Ранковој књизи.

Мало имам времена да вас детаљније обавештавам о садржају наречене књиге, али сам уверен да ћете је пажљиво читати. Наравно, свако ће наћи нешто посебно занимљиво, а оно што је мене посебно привукло, то су мале студије о неким знаменитим људима који су рођени у Билогори (нпр. о П. Прерадовићу) или су у родбинској вези са неким од највећих умова човечанства као што су Руђер Бошковић и Никола Тесла.

У том смислу опширно поглавље о Радучанима (родно место Теслиног оца Милутина), али и места из којег су досељени бројни Билогорци: Глумци, Гаталице, Цвијановићи, Мишчевићи, Новковићи, као и моји преци, још почетком 19. века, посебно је занимљиво, пре свега због својеврсне интериоризације породице Тесла у билогорски српски корпус. Прочитајте то!

Ранко има истанчан стил излагања и са неодољивом лакоћом описује људске карактере, необичне судбине наших људи који су, током историје, исписали пуни миграциони круг: од Црне Горе и Косова, преко Херцеговине, Далмације, Лике, Босне и Славоније – до Србије, посебно Београда и Војводине. Ако мислите да даље нема, морам рећи да има: а то је иностранство, не само европско, већ и прекоморско. Када бих имао само делић Ранковог списатељског талента, довољно инспирације (нешто чиме Ранко располаже у изобиљу) и свакако Регину као поуздану логистику, могао бих написати занимљиве сторије о сусретима са нашим Србима, и Билогорцима и другима, које сам имао и у Америци, и Бразилу, и Аргентини, а да не говорим у Енглеској где живи посебно занимљива српска сорта разних емиграната, итд.

Ранкова књига садржи бројне нумеричке прегледе презимена по селима Билогоре, преглед најбројнијих

презимена, списак јединствених презимена (Блента, Буква, Гибаница, Гуска, Поправак, Садам, Чварак итд.), преглед крсних слава, али и списак неспрских презимена чији су власници тесно повезани са Србима (Руси, Роми, Чеси, Мађари и др.), затрвених (Ранков израз!) презимена, презимена солунских добровољаца (међу којима је било и Несрба!).

Ранкова књига садржи бројне географске карте, дијаграме, табеле и друге графичке приказе који олакшавају праћење презентираних грађе. Он увек користи релевантне и проверене изворе, тако да су му закључци веома поуздани. Али он их оставља отвореним за даљу аналитичку дораду, тако да се ова књига не завршава једном тачком, него са три тачке, а то значи да она тражи наставак. Ја сам сигуран да ће то наш Ранко и учинити, а на нама је да му у томе помогнемо. Барем ми који смо се данас овде окупили.

Хвала ти Ранко. Живели Билогорци!

Слика са промоције: Аутор, проф. др Слободан Покрајац, проф. Душан Јелић, проф. Станиша Лалић

Часопис Српског културног друштва Истре „Никола Тесла“, Пула, 4/2019, стр. 37-41./*

Родословна веза Радуча и Билогоре или још једном о томе да ли је старија кока или јаје

Када ми је проф. Милан Чубрило предложио да за часопис СКДИ „Никола Тесла“ Пула, напишем текст са радном темом о *Радучанима као потомцима Тесле и њиховом доприносу науци*, нашао сам се на грдној муци – како да на пет страница напишем оно што би захтјевало читаву књигу и гдје је текст објављен на 70 страница у мојем раду *Билогорски Презименик* (Раделић, Ранко, *Радучани у у Билогори*, Завичајно удружење „Билогора“, Београд, 2017, с. 391-458) и који је био основ за приједлог професора Чубрила, био само скраћени приказ једне теме која по значају превазилази и Радуч и Јужне Словене и без претјеривања има глобални, планетарни карактер. Тако овај текст није могао бити више од сажетка сажетак и скоро тек литерарни приступ без пратећег доказног материјала о феномену који за Радучане и њихове потомке, носиоце оног што колоквијално називам „радучки ген“, сродство са једним, а по тези коју сам изложио у поменутом раду, чак и двојицом од пет најумнијих људи који су икада ходали овом планетом, представља немјерљиво породично благо и разлог за понос који се не може пренагласити.

За вријеме турске власти у Лици, Радуч је био у саставу Санџака Крка. У току Бечког рата, од 1683. - 1699. године, највећи дио српског православног становништва које се због опасности 1685. раселило, а Лика била готово пуста, „вратио се после изгона Турака 1689. г. на

своја стара станишта и обновио своја насеља у Лици и Крбави“ (Дабић, С, Војин, *Војна крајина. Карловачки генералат (1530-1746)*, Београд, 2000, стр. 122).

У првом извјештају гдје се помињу конкретни подаци о Радучу (1696), сењски и модрушки бискуп Себастијан Главинић пише: „*Raduč... Nastanjen je vlaškim Rašanima u 50 kuća, od kojih je sto osoba sposobno za oružje*“. (Pešut, Damjan, *Etnička i konfesionalna podjela nakon oslobođanja Like od Turaka*, Senjski zbornik, 24, Senj, 1997.).

Непуне двије деценије након овог помињања Радуча, 1712. год, бечко Дворско повјеренство предузима све потребне кораке за прелазак Лике под војну управу, па је организован и попис да би се добио увид у број насељених породица, њихових земљишних посједа и број расположивог војноспособног људства. У извјештају посланом Дворско ратном вијећу 7. маја 1713. налазе се и подаци за Радуч, гдје је евидентирано 69 породица и 775 становника, искључиво српског (влашког) православног поријекла са земљишним посједима, те 5 породица са 25 чланова, пристиглих у насеље у периоду од 8-16 година прије пописа, а које нису посједовале земљу.

Резултати тог првог комплетног пописа неког дијела Војне крајине су сачувани (Kaser, Karl i saradnici (H. Grandits, S. Gruber), *Popis Like i Krbave 1712. godine (Obitelj, zemljišni posjed i etničnost u jugozapadnoj Hrvatskoj)*, Srpsko kulturno društvo “Prosvjeta”, Zagreb, 2003, str. 273-281.), а са њима и детаљнији подаци о 55 презимена, односно 50 ако искључимо очите грешке пописивача (*Cernobragia - Cernobregiu, Zegliu – Zegliuh и др.*), међу којима су и презимена Покрајац и Тесла (*Teslich*) која нигдје осим у Радучу тада нећемо наћи. Међу тим презименима је и 21 које препознајемо и у билогорској ономастици:

Бајић (*Baich*), Бунчић (*Buncich*), Гајић (*Gaich*), Данчић (*Duancich*), Деановић (*Deanouich*), Добрић (*Dobrich*), Жегарац (*Zegaraz*), Жујановић (*Zuianouich*), Јелача (*Julaza*), Коњевић (*Kogneuich*), Кораћ (*Koraich*), Кнежевић (*Kneseuich*), Никшић (*Niksich*), Панковић (*Painkouich*), Покрајац (*Pokraiaz*), Продановић (*Prodanouich*), Турувија (*Chiurunia*), Црнобрња (*Cernobregnia*), Чубрило (*Zubrila*), Теслић - Тесла (*Teslich*) и Шкорић (*Skorich*).

СТАРОСНА ДОБ ПОКРАЈАЦА И ТЕСЛИ У РАДУЧУ 1712.

Презиме и име домаћина	Мушки 16 год. и више	Мушки испод 16 год.	Женски
Покрајац Михаило, кнез	8	8	15
Покрајац Михаило	5	3	9
Теслић Станко	2	2	5
Теслић Милашин	1	1	5
Теслић Стојак	1	2	4
Покрајац Јован	1	2	3
Покрајци укупно 54	14	13	27
Тесле укупно 23	4	5	14

Први писани траг о вези Радуча и Билогоре и поријеклу више породица Покрајаца које већ тада нису биле у познатом сродству, те још неколико породица из Доње Ковачице и других насеља Билогоре, оставио нам је у свом рукопису датираном са 1983. год. **Урош Покрајац** (1924 -1999), чији се чукундјед Милета (Михаило Покрајац) преселио из Радуча у Доњу Ковачицу.

На првом службеном попису читавог Аустријског царства, 1857. године, у Радучу је регистровано 1310. становника, а 1869. год, у тада већ преименованом,

Аустроугарском царству, свега 850 житеља, што је јасан знак да одлазак Покрајца није био изолована појава. Од прве половине 19. вијека, када по породичној предаји Покрајци датирају свој долазак у Доњу Ковачицу, па све до укидања Војне Крајине 1871, из Радуча, родног мјеста Милутина, оца Николе Тесле, али и из других насеља, до дубоко у 20. вијек је текла непрекидна ријека народа из Лике у питому Билогору. Тако се у источној Билогори нашло скоро 300 Радучана, чији је број с временом опао, како због епидемија, одласка у Америку, тако и због страдања у 2. св. рату.

Данас, без одговарајућих потврда, не можемо бити сигурни да сви које смо именovali Радучанима потичу баш из овог насеља, јер иста презимена сусрећемо и у околним личким мјестима. Исто тако, није искључено да је још нека породица из групе од 21 радучког презимена нашла свој дом у Билогори.

Иако има индиција, па и вјероватости да се међу 50 презимена забиљежених у Радучу 1712. и онима након досељених у том периоду интензивне ревитализације Лике и Крбаве након одласка Турака, са пописа презимена евидентираних у Билогори са радучким коријеном из 1712. године налазимо само два са сигурном потврдом, Покрајце и Тесле.

Од свих ових презимена имамо кроз свједочење Уроша Покрајца и родословна истраживања ограниченог опсега (због одсуства матичних књига које су уништене у 2. свјетском рату, те несигурних породичних предаја које памте само поријекло из Лике али не и исходишно насеље), потврду за поријекло имамо само за 7 презимена које су носиле досељене породице. ДОДЛИНИЋИ, ДОДНАЉЕТИЋИ И ДОЂАНОВИЋИ су

изумрли, а 2. св. рат су дочекали носиоци четири презимена: ГАТАЛИЦА, НОВКОВИЋ, ПОКРАЈАЦ и ТЕСЛА.

Помињање Тесли у Билогори неодвојиво је од презимена ГЛУМИЧИЋ које није регистровано на попису 1948. г., али га је прије 20. вијека носио у Грубишном Пољу Вукашин (Војо) Глумичић. За њега се удаје **Милка Милутина Тесла**, сестра Николе Тесле. Ћерка Милке и Вукашина, Ангелина (р. 1869) удала се за Петра Лалића са којим је имала Николу и Марију. Милка се преудаје након Вукашинове смрти (†1892).

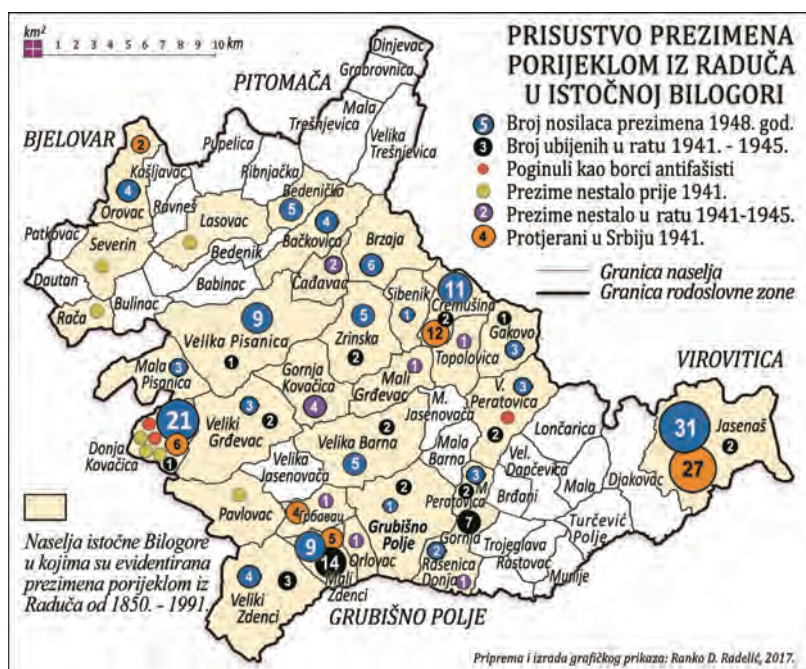

Милка Глумичић р. Тесла, Сењ 1847(48) – 191(8) Г. Поље.

Од 1871. до 1874. појавила се у Билогори епидемија великих богиња, а у међувремену, 1872. и 1873. год. је косила колера. Епидемије посебно погађају 24 насеља уз фреквентније путне правце, тако да у Доњој Ковачици од пријашњих 235 српских житеља 1857. године, налазимо 141 на попису 1899. год. Међу жртвама је свакако било Радучана и овдје и у другим насељима источне Билогоре. У периоду до 1. свјетског рата **33** Радучана су емигрирали у Америку (Гаталица 20, Новковић 5, Покрајац 8), а у предвечерје новог рата, 1941., у Билогори их је евидентирано **188**. Оружници НДХ су у 2. свјетском рату убили 52 Билогорца са радучким презименима, а

тројица гину као борци антифашисти (Гаталица 10, Новковић 6, Покрајац 28, Тесла 11).

Још **60** њих били су жртве НДХ (Преведено је на римокатоличку вјеру 4 Покрајца, а присилно исељено у Србији у августу 1941. године укупно **56** лица (Гаталица 14, Новковић 4, Покрајац 39). На првом послијератном попису становништва у Билогори, 1948., регистрована су **133** потомка Радучана у 37 домова: – Гаталице 51(15), Новковићи 2(1), Покрајци 75(19) и Тесле 5(2).

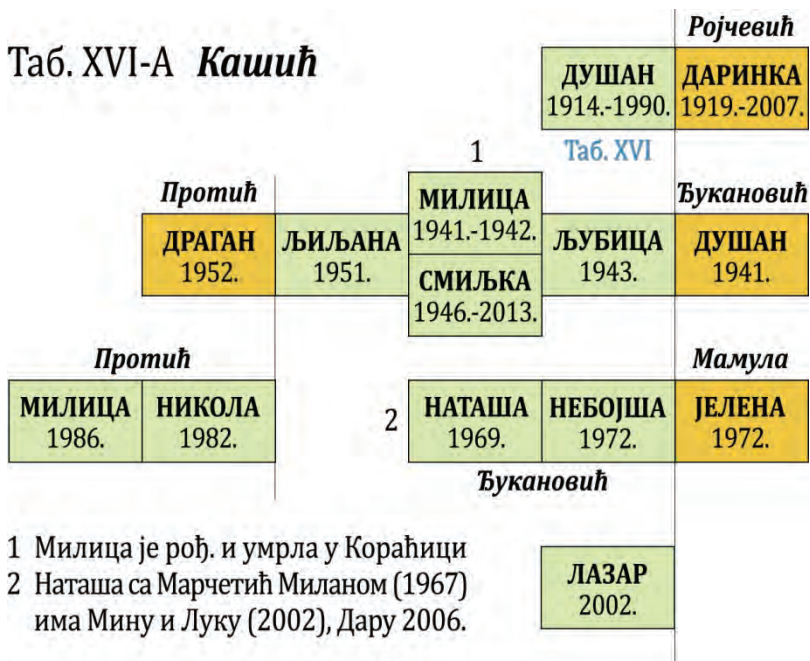
Ако прескочимо злосрећна догађања 1991, на овом би отприлике мјесту, да се ради о другој теми и другом народу, завршили причу и заклопили корице. Да није мале зачкољице – да од лозе Покрајаца након 2. св. рата

није потекло 10 или 12 доктора наука, да не воде поријекло из Радуча и да нису у сродству са Теслама!

Та оаза српског становништва, која је 1941. г. имала једва 18.000 душа, Брозово вријеме дочекала са нешто преко 12.000, а 1991. годину око 6.000 у Билогори, написала је и објавила преко 3.000 књига, научних радова и других текстова, не рачунајући новинске написе, гдје је позамашан дио тог опуса рад потомака Радучана. Простор нам не дозвољава да уз помињање доктора наука побројимо и инжењере, професоре, лијечнике и бројне друге високообразоване особе, па се, примјера ради, ограничавамо на подробно истражен родослов Покрајца, гдје је син већ поменутог Уроша, **Слободан Покрајац** (1951), доктор наука и редовни професор Машинског факултета у Београду.

Урошев отац Миле (Михаило), носио је исто име као и дјед, што је изгледа остатак породичне традиције још од 1712. и радучког сеоског кнеза Михаила Покрајца. Урошев дјед је имао и брата Тому, чија се ћерка Евица удала за Љубана Кашића у Велики Грђевац. Евицин син, протојереј-ставрофор др **Душан Љубана Кашић** (1914-1990) био је ректор београдске Богословије, унук др **Јован Бранка Кашић** (1933-1987) редовни професор на Катедри за јужнословенске језике у Новом Саду, унука др **Љубица Душана Ђукановић** р. *Кашић* (1943) нефролог и водећи јужнословенски аутор са преко 1500 цитата на свјетској SCI листи, унука др **Смиљка Душана Кашић** (1946-2013) археолог, унука др **Љиљана Душана Протић** р. *Кашић* (1951) ботаничар, музејски саветник и директор Природњачког музеја у Београду.

Из других, побочних лоза Покрајца потиче и етнолог др **Добрила Стевана Братић** (1952-2008), Проф. др

Таб. XVI-A *Кашић*

*Дио родослова Кашића (Велики Грђевац), потомака
Евице, ћерке Томе Покрајца из Доње Ковачице*

Љубомир Благоје Јазих (1928-2004), енолог и оснивач Катедре за енологију у Новом Саду и винарије у Иригу, те још неколицина научника за које имамо несигурну предају о родословним везама са Покрајцима, али не и потврду уписану у уништеним матичним књигама.

Таква потврда нам, до неког ДНК истраживања, недостаје и да одговоримо на кључно питање – Постоји ли директна родословна веза ове гране Покрајца и са непосредним прецима Николе Тесле прије оријентационог рођења 1790-1800. године његовог дједа, такође Николе, Милутиновог оца? За такву везу било је прилике у периоду дугом читав вијек, све од 1689. г. послјије изгона Ту-

рака, а знатан земљишни посјед сугерише присуство Тесли, као и Покрајаца у Радучу можда и двије деценије уназад, у широком распону који дијели долазак у Радуч са старог станишта у источној Херцеговини.

У једном идеалном моделу, гдје су потомци свих породица једнако угледни и погодни за везу у браку и гдје би се те везе склапале у истом насељу док се све могућности не исцрпе, са фреквенцијом од око 4,5 генерације у једном вијеку, Радучанима би поменути период од 120 година био довољан да сви дођу у међусобно сродство. Такав идеалан модел у стварности не функционише, бракови се склапају на ширем простору и продужавају вријеме до хомогенизације, али са друге стране, селективне везе то вријеме скраћују, а узрок те селективности је више или мање пожељан партнер из визуре традиције, чија је мјера углед рода. Попис из 1712. и помињање Михаила Покрајца као сеоског кнеза и другог Михаила као знатног посједника упућују на тај углед, који се није могао стећи преко ноћи и без деценијског марљивог рада, као и традиција свештеника и официра код Тесли.

У примјеру радучког родослова из новијег времена, који прве познате претке позиционира у другу половину 19. вијека, налазимо везе Тесли, Драшковића, Покрајаца, Басарића и Чубрила. У другом примјеру, уз Жегарце, Коњевиће, Чубриле и Калиниће опет сусрећемо Тесле и Покрајце. Ти и други примјери не дају одговор на наше питање, али указују на високу хомогенизацију популације Радуча, као и на извјесност да су два угледна, магистрална рода Тесли и Покрајаца, такође имали родословне контакте.

Међутим, постоји и друга прича, исто тако на самој граници провјере и тако добрано увијена у маглу исто-

рије, политике и националне таштине да без тешкоћа трпи интерпретације различитих провинијенција. Тек кад их ставимо једну поред друге, препознаћемо два поглавља исте приче. Ријеч је о **Руђеру Бошковићу**.

Прескочићемо овом приликом читаве књиге о родослову Бошковића и пратећим историјским подацима, угледа који је имао Руђер Бошковић као универзитетски професор, математичар и физичар, геодета и картограф, астроном и оптичар, конструктор, инжењер и проналазач, путописац и проповједник, археолог, филозоф, пјесник и дипломата, прескочићемо и разлоге којима је заслужио да га зову „утемељивачем савремене науке“ од којег су позајмљивали и крали идеје и формуле, баш као и од Тесле, све до данашњих дана. Поменућемо само чињеницу везану за нашу тему – да су се у једном периоду средином 17. вијека и Бошковићи нашли у источној Херцеговини и да им је презиме патронимик од имена претка чије је изворно презиме, највјероватније дједа Руђера Бошковића, било Покрајчић, односно Покрајац.

Оно што је најважније у свему, што и само израња на свјетло и исказује се као још жив жар преостао у пепелу балканских суноврата, то је да **Тесле и Бошковићи имају нешто заједничко, а то су Покрајци**.

Инспиративну тезу којом смо до сада тумачили извор бројних академских звања код Покрајаца и њихових потомака као резултат радучких родословних веза Тесли и Покрајаца, можемо дакле проматрати и на алтернативни начин – да је Никола Тесла можда сретан резултат веза Тесли, Мандића, Калинића и Будисављевића, али и поријекла од Покрајаца, који су у давнини дали и несумњивог генија Руђера Бошковића. Међутим, Тесле и Бошковићи осим Покрајаца у свом родослову имају много

тога заједничког, аскетски и скоро монашки живот Руђера и Николе, као и начин спознаје који граничи са чудесним. Али, о томе неком другом приликом.

Уза све то, постоји још нешто, пројектовано малтене као дар у досег наше свијести из безмјерне стварности, још један дјелић мозаика који тек даје смисао осталима. Требало је скоро миленијум да сродници Руђера Бошковића, Николе Тесле, Покрајаца, попа Томе Мандића и ло-за Будисављевића и Калинића, преко Радуча и Билогоре, вјечно прогоњени и увијек само на корак од ратног пожара и пропасти, стигну на Дунав, на домак Винче и Прве цивилизације, гдје је све и почело. И ту се круг затворио – у 3. миленијуму, али и у другој деценији 76. вијека нашег старог колендара, рођени су заједнички потомци светородне лозе Немањића по женској линији и ултимативне планетарне радучке генетске линије.

Будућност ће показати да ли смо својим страдањем и постојањем исписивали историју наде или је то било узалуд. Међутим, по ријечима Маркеса, нема разлога за страх, јер су наше судбе и судбина свијета писане истом руком.

/Ранко Д. Раделић/

* У току припреме за штампу у Пули, уредници су тражили да из текста избацим ријечи *усташе* и *геноцид*, те сам им удовољио, употребивши синониме *оружници НДХ* и *страдање*.

РАДУЧАНИ У БИЛОГОРИ

Став изречен на 389. страници 1. изд. *Билогорског презименика*, да „није искључено да је још нека породица из ове групе презимена свој дом нашла у Билогори“, добио је током четири године од објављивања књиге више потврда, а тиме и мотив да се ова тема темељитије истражи. Аутор за такав опсежан посао нема на располагању ни услове ни вријеме, па за ову прилику наводимо само два примјера, дио породичне историје Вучковића из Великих Зденаца и Ранисављевића из Мале Барне.

КАЛИНИЋИ – ВУЧКОВИЋИ У ВЕЛИКИМ ЗДЕНЦИМА

Вучковић је једно од најфреквентнијих презимена која су била присутна у Билогори, тако да је на првом послијератном попису 1948. године четврто по рангу породица које га носе (51) и друго по броју насеља (22) у којима га налазимо. Нису истородног поријекла, чак ни у истом насељу, па тако ни у Великим Зденцима. Породичну причу о једном родословном стаблу великозденачких Вучковића испричао нам Војислав Вучковић (рођ. 1946), који од шездесетих година прошлог вијека живи у Београду.

Преци Војислава Вучковића потичу из Радуча, гдје су се презивали Калинић. Око 1840. године два брата Калинића долазе у Велике Зденце гдје ступају у контакт са старијом женом презименом Вучковић, која је игром случаја остала једини насљедник знатног имања са око 50 јутара земље. За издржавање до краја живота била је спремна Калинићима оставити имање, под условом да преузму њено презиме Вучковић и припадајућу крсну славу, св. Николу. У први мах Калинићи одбију понуду и врате се у Радуч, али се због притиска породице ускоро враћају, прихватају понуђене услове и наставе живот у Великим Зденцима.

ТЕСЛЕ ИЗ МАЛЕ ПЕРАТОВИЦЕ

У прегледима жртава терора НДХ у 2. свјетском рату на подручју котара Грубишно Поље налазимо и страдале који су носили презиме Тесла, што није довођено у везу са ужом породицом Николе Тесле, већ само са поријеклом из Радуча, које има на стотине Билогораца. Тако је било и са страдалима из Мале Ператовице, гдје постоје двије жртве тог презимена:

Тесла Петар Миле, Мала Ператовица, р. 1886, убијен 1942. г. у директном терору, Велика Дапчевица.

Тесла Тодор Јелица, Мала Ператовица, р. 1885, убијена 1942. у директном терору у Великој Дапчевици. (У неким евиденцијама жртава може се пронаћи и податак о свједочењу Филипа Тесле, сина Миле и Јелице Тесла, а по којем су му родитељи убијени 1942. год. у логору Јасеновац, а не у Великој Дапчевици).

Међутим, осим Милке Глумичић рођ. Тесла, рођене Николине сестре, која се помиње на 399. стр. 1. издања Билогорског презименика, из непосредног састава ове радучке родословне линије у Билогори налазимо већ крајем 19. вијека породицу Тесла у Малој Ператовици, из које су и наведене жртве. То сазнање долази након разговора аутора 2019. са Добрилом Оперхал р. Ранисављевић,¹ те из њеног свједочења које је исказано кроз интервју у сарајевском „Ослобођењу“.²

Добрила је унука Миле Тесле из Мале Ператовице, ћерка Милке, Филипове сестре која се удала за Дмитра Ранисављевића у Малу Барну. По свједочењу Тесла Миле које нам је пренијела Добрила, Милетов дјед и дјед Николе Тесле (такође Никола) били су рођена браћа:

– „Миле, отац моје маме Милке и Милутин, отац Николин, од два брата су дјеца“, казује Добрила. „...мој дјед

Миле Тесла је рођен 14. 9. 1866. у мјесту Радуч и дошао је као дјечак у Грубишно Поље, гдје је био подворник. Тамошњи прото му је једном рекао да је добар са Милутином, оцем Николе Тесле, и савјетовао му је да напише Николи писмо у Вашингтон. Дјед је написао, а писмо се вратило. Потом је писао за Њујорк и у Њујорку је Никола

¹ Добрила је рођена у породици Ранисављевић из Мале Барне од оца Дмитра р. 1914. и мајке Милке р. Тесла 1914. у Малој Ператовици. Ранисављевића је пред рат 1941. у Малој Барни било три куће. Једни су некако претрајали рат и дио је потомака данас у Сомбору, друга, шесточлана породица је комплетно страдала у Јасеновцу, док је од Добрилиних Ранисављевића стриц Дмитров, **Ранисављевић Николе Танасије**, р. 1891. спаљен у Пицилијевој пећи у Јасеновцу 1942, а **Ранисављевић Танасије Никола**, брат Дмитров рођ. 1910, убијен од усташа 1942. године у шуми уз Малу Барну.

За друге Ранисављевиће који су одведени из М. Барне у Јасеновац, Добрила свједочи „да их је смрти спасио један комшија, који је био усташа“ и који је случајно пронашао њихово име у логорским књигама. /Након рата, свједочење Стеве Ранисављевића на суду у Загребу спасило је Какша Ђуру, тог усташу, од стријељања/.

Тако се десеторо Ранисављевића нашло средином августа 1941. у прогонству у Србији: Божица р.1906, брат Добрилин Душан (1938.), Јово (1904.), бака Љубица (1895.), мајка Милка (1914.), отац Дмитар (1914.), Смиља(1934.), Сока (1887.), дјед Стево (1895.) и сестра Цвијета (1937.). Добрила је рођена у Малој Плани 1943, а породица се након рата, 1946. вратила у Малу Барну.

1963. Добрила долази у Сарајево, удаје се за Алојзија Оперхала, чији је дјед Оперхал Габријел дошао из Прага у Сарајево за вријеме Аустроугарске као модни креатор и коме су долазиле даме из Сплита и Загреба да им шије по бечкој моди. Добрила је 1975. и 1981. родила два сина, један је физиотерапеут у Сарајеву, а други шеф клинике у Бањалуци.

Тесла добио писмо, те послао дједу паре, толико да је дјед могао купити десет јутара земље, направити кућу, те фамилију пристojно нахранити. Тако да су моји јако лијепо живјели, имали су стоку, имали су лијеп живот, пуно им је Никола помогао“, прича Добрила. „Добили су и гарантно писмо од њега да дођу у Америку, али дјед Миле није хтио нити је дао дјеци да иду“.

Добрилин извјештај се у неколико детаља разликује од оног што налазимо у другим изворима, па је тако њена тврдња о рођењу дједа 14.9.1866. мање вјероватна него 1886. из службених пописа жртава, како због могуће пермутације, тако и због чињенице да ће прије бити да је ћерку Милку добио 1914. у својој 28. години живота, а не 48.

Сусретљивост Николе Тесле у контакту са рођацима даје одређену сигурност да се заиста ради о потомцима брата Николиног дједа, а не генерацији старијој једно кољено. Наиме, матичне књиге су углавном уништене, тако да из тог времена врло мало знамо чак и о браћи и сестрама Милутина Тесле.³ О његовом оцу Николи као војнику има више информација, постоји чак и несигурно помињање брата Раде, а о евентуалној осталој дјеци заједничког претка имамо само свједочење из Мале Пераковице. Његову вјеродостојност у великој мјери потврђује и склањање Тесли у Велику Дапчевицу 1941, управо код Лалића као блиске родбине и потомака Николине

² Интервју сарајевске новинарке Едине Каменица са Добрилом Оперхал р. Ранисављевић 1. јула 2019. године на <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/sarajka-u-srodstvu-sa-jednim-od-najvecih-genija-planete-teslina-pisma-iz-amerike-468361> а такође и у *Недјељном магазину* 2. јула 2019. и на <http://banjalukain.com/tag/22155/dobрила-ranisavljevic>

сестре Милке. Са друге стране, детаљи тог страдања које описује Добрила искључују првобитну тврдњу Добриног ујака Филипа (ако то већ није бирократски пропуст послеријатних пописивача жртава), партизанског официра, да су му родитељи убијени у Јасеновцу.

„Мајчин отац Миле Тесла и мајка Јелица заклани су 4. јануара у Великој Дапчевици, у кући рођака Лалића, гдје су се хтјели сакрити. ... Бака је мијесила питу и њу су заклали за столом, а дједа су заклали на прагу. У дворишту је ископана рупа и у њу су бачени кроз прозор. Све је то гледао један Словенац⁴ и моме ујаку испричао, те су и нађени у дворишту, '47 или '48. Нашао је од своје маме косу, од дједа дуванкесу, ципеле и опанке. Извадио је те кости и пренио их у Малу Ператовицу, одакле су они родом. Мама није могла да иде и да то гледа. Та ликвидација се десила у оквиру друге рације у Грубишнопољској општини, у којој је убијено око 3.000 православних становника Хрватске, па и готово сва породица мога оца“, казује Добрила.⁵

³ У једној документарној ТВ емисији, о којој нажалост нисам на вријеме забиљежио податке, изречен је став да се скоро ништа не зна о Милутинова два брата. Родословља Тесли засигурно помињу само Јосифа као Милутиновог брата, па је могуће да се под другим братом погрешно подразумијева Петар, Милутинов брат од непознатог стрица, односно отац Милета из Мале Ператовице.

⁴ Из једне од 6 породица Словенаца од укупно 43 породице Хрвата и Словенаца које је НДХ колонизовала децембра 1941. у Велику Дапчевицу на имања Срба протјераних августа 1941. године у Србију.

⁵ Из интервјуа Едине Каменица, 1. јула 2019.

Грб Покрајчића – карика која недостаје

У Билогорском презименику, у дијелу текста који се односи на поријекло Покрајаца као заједничких предака дубровачких Бошковића и радучких Тесли, од странице 427. – 429. налази се преглед најчешће спомињаних сазнања, претпоставки и тумачења различитих аутора о родословној вези вези Руђера Бошковића са Покрајцима и поријеклу грба Покрајаца, одн. Покрајчића. Преносимо у цјелини тај дио текста из *Презименика*, преформатиран и прилагођен овом издању, те након тога допуну о новим сазнањима о поријеклу грба Покрајчића.

.....

Руђер је у више наврата у писмима тражио од брата Боже да истражи поријекло породице, а посебно му је било важно да добије докуменат о племству Покрајчића и да покуша сазнати када је презиме промијењено у Бошковић. Божо је водио биљешке о литерарном и научном раду браће и сестара, те оставио податке о поријеклу Бошковића од илирске племићке породице Покрајчића из Попова. У позним годинама Божо је издиктирао краћи докуменат о својим сазнањима, који је на латинском језику и чува се у HAZU под називом *Pauca de familia nostra* /Неколико ријечи о нашој породици/. Докуменат није доступан широј јавности,* а судећи по томе да изузев једне биљешке у фусноти²⁰ нема цитата из њега у различитих радовима који га помињу, тако да он по свој прилици не садржи детаље о поријеклу као додатне аргументе ауторима хрватске или српске провинијенције.

²⁰ „U pogledu njihova podrijetla od Pokrajčića ... O tome je pisao i Ruđerov brat Božo u rukopisu: *Pauca de familia nostra*“, *Лум.* 78, Сиврић, стр. 206, фус. 136.

О Бошковићима, **Покрајчићима** и њиховом поријеклу говори и хералдичар Марко Атлагић²¹ позивајући се на бројне изворе – „Бошковићи су српска племићка породица чије је поријекло из Херцеговине - Орахов До.²² ... Преци Руђера су носили презиме **Поткравићи**, односно **Поткрајчићи**, који су се рано доселили у Орахов До,²³ гдје су се размножили као Бошковићи“. О грбу Бошковића Атлагић пише: „Што се тиче грба Бошковића, највјероватније је да су се у почетку служили грбом **Покрајчића**, с њим се вјероватно служио Божо Покрајчић, отац Николин.²⁴ Када су стварно Бошковићи добили племство, тешко је утврдити, највјероватније да су га као Покрајчићи добили 1595. године, па и раније,²⁵ и да је на основу тога племство и грб добила породица Бошковић 15.4.1718. године. Та подјела племства уписана је у LIBER REGIUS, бр. 27, стр. 49. Тешко је пак рећи на којег се Бошковића тај податак односи, и да ли се уопште односи на ову породицу Бошковић.“

Грб Бошковића

²¹ Лит. 3, Атлагић.

²² [Архив Српске академије наука и уметности (АСНАУ). Рукописне књиге, бр. 38, Reipublicae Ragusinae cijijsque optimatum insigniae, стр. 19, Дон Јосип Зовко, Бошковић у селу Орахов До, Врела и приноси, бр. 8, Сарајево, 1938, стр. 83.], ²³ [Хрватски биографски лексикон, бр. 2, Загреб, 1989, стр. 195; Јеремија Д. Митровић, Српство Дубровника, Београд, 1992, стр. 124-126.]

²⁴ [Жељко Марковић, Руђер Бошковић, Загреб, 1968, стр. 14. Неко вријеме се Руђер Бошковић, син Николин, служио печатом за печатење својих писама на којему је био грб Покрајчића.]

У вријеме настајања 1. издања *Билогорског презименика* још ми нису били доступни грбови Покрајчића, а и данас се у интернет џунгли не може пронаћи квалитетнији приказ грба Бошковића. Недуго затим налазим грб Покрајчића у два грбовника изведена из старијег грбовника Петра Охмућевића. На њима одмах уочавам прстенове у кљуновима птица и то је дало наслутити да је услуга коју је тај Покрајац или Покрајчић учинио Сандаљу Хранићу Косачи у чијој је служби био и за коју је заслужио племство, а о чему говоре хроничари, била нека врста проводацијске улоге Покрајчића у женидби (1411.) Сандаља Косаче са Јеленом Балшић, удовицом

²⁵ Атлагић овдје избјегава помињање несигурног црногорског предања по којем је родоначелник те српске породице, извјесни **Покрајац**, који је наводно био у служби код војводе Сандаља Хранића Косаче (1392-1435), синовца и наслједника војводе Влатка Вуковића, гдје је због заслуга стекао и племство. Причу је тешко расплести, јер се 1408, како наводи Домагој Видовић (*Лит.* 16а, одн 26 у овом издању, Vidović, с. 540), лично име **Покрајац** помиње у 15. вијеку – „U dokumentu iz 1405. spominje se Novak Grgurić (*Nouach Gergurich*), čovjek vojvode Sandalja, iz Horahina Dola (*Horachindol*; Andelić 1999:190), 1408. spominje se isti Novak Grgurić iz Orahova (*Orachouo*), sad čovjek Pokrajca Novakovića (*Pocraize Nouachouich*; DAD 36/10) iz istoga mjesta.“ У Орахову Долу је опет и 1475. забиљежено исто лично име **Покрајац**.

* Поменути докуменат, *Pauca de familia nostra*, покушавао сам у међувремену разним каналима додати. У неколико наврата сам историчарима из Хрватске, др Филипу Шкиљану и др Жељку Караули изашао у сусрет пославши им неки архивски материјал за потребе њихових истраживања, те сам их, на понуду да ми узврате услугу, замолио да у ХАЗУ потраже тај текст о поријеклу Бошковића. Све је то било безуспјешно, документа у Загребу није било и тек недавно ми је др Караула сугерисао да се он можда чува у огранку ХАЗУ у Дубровнику, гдје је усталом и настао. Преостаје да се то провјери.

Ђурђа II Балшића (1385-1403), ћерком кнеза Лазара Хребељановића.

Слабо се сналазим у орнитологији и на први поглед ми се чинило да су птице на грбу лабудови. Касније случајно сазнајем, а након малог истраживања** стичем и пуну потврду да се ради о *кудравом пеликану* (*Pelecanus crispus*), веома ријеткој птици, симболу Скадарског језера, која се гнијезди на његовом сјеверном дијелу, управо тамо гдје су Балшићи премјестили своју престоницу са приобаља, које су изгубили након рата са Млечанима.

Новински наслови посљедњих година говоре да је ова угрожена врста која се око 2000. год. свела на свега 250-300 јединки залагањем орнитолога за сада спасила од уништења: *Crna Gora ove godine bogatija za 66 pelikana* (16.10.2020.); *NP Skadarsko jezero: Kolonija pelikana uvećana za 150 mladih* (17.7.2021.).

Пеликани на грбу Покрајчића су она кључна карика која повезује њих и Бошковиће. Племићку титулу добијају још за живота Сандаља Косаче, у периоду између 1411. и 1435, а грб је могао бити установљен у широком распону до краја вијека или најкасније прије настанка Охмућевићевог грбовника (1584-1594). Датирање грба у вријеме рада на конструисању тог грбовника свакако је погрешно, јер не треба заборавити да су листови са фалсификованим грбовима Охмућевића и његове ближе родбине могли изгледати вјеродостојно само тако да се „утопе“ у већи број старијих и аутентичних грбова.

Грб Бошковића потврђен је у Дубровнику 15. априла 1718. год, са пеликаном као јединственим елементом у

** Vizi, Ondrej, *O pelikanima na Skadarskom jezeru*, Natura Montenegro-na, Podgorica 1, 2002, I-XI

Лијево - Грб Покрајчића у грбовнику Корјенића-Неорића из 1595. који је копија старијег грбовника Петра Охмуђевића-Гргурића; Десно - Грб Покрајчића у Модена грбовнику, рукопису који је настао у Дубровнику почетком 17. вијека; Доље - грб Бошковића из 1718.

јужнословенској хералдици је јасан знак родословне везе Покрајчића и њихових потомака Бошковића, иако је нејасна симболика пеликана са три птића које храни. Да ли је то једноставно указивање на три потомка армигера или објашњење треба тражити у легенди по којој мајка пеликанка у недостатку хране раздире груди да би са властитом крвљу хранила потомке, тешко је рећи.

Међутим, оно што нам је познато, довољно је да се исплете еписки прстен који кроз вијекове и читав простор Балкана повезује двије најзначајније српске родословне линије. Једна од њих је обликовала српску, а друга сјетску историју са посљедицама чије домете још ни приближно не можемо сагледати из визуре првих деценија 21. вијека. Једва би била dostatна читава књига да се та, наизглед прејака тврдња изложи и докаже, ако би и било разлога за то, тако да ћемо се за ову прилику задовољити са графичким приказима основних родословних веза и краћим допунским објашњењима.

9. децембра 2021. премијерка Србије Ана Брнабић је најавила стварање националног центра за генетско секвенционирање, чиме ће постати доступније и информације које ће потврдити или побити за сада књишке доказе о постојању родословних веза између Бошковића, Покрајаца и Тесли, јер њихови потомци и сродници се, како већински у Србији гдје их је историјска судбина удомила, могу наћи и у Црној Гори, Републици Српској и Хрватској.

Морам на крају, рећи и то да сам током писања овог дијела књиге осјећао неку неодређену потиштеност и тугу. Помисао на то колико би овај текст обрадовао недавно преминулог проф. др Слободана Покрајца није ме напуштала и зато нека написано буде њему на помен.

Од Црне Горе горе до Билогоре и нагоре

Бошковиће и род Покрајчића повезује Орахов До, насеље у Поповом Пољу на југу Херцеговине, непосредно уз некадашњу границу Османског царства и Дубровачке Републике и данашњу која дијели Хрватску од Босне и Херцеговине. Ту везу у некој мјери потврђује и предаја црногорских Бошковића о поријеклу из Ораховог Дола, као и истраживачи попут Маријана Сиврића, који евидентира њихово присуство у овом мјесту 1642,¹ те рођење Николе, оца Руђера Бошковића 1691. год. Након спаљивања села од стране Турака 1687. и напада ускока 1692, становништво се склања на сигурнија мјеста, углавном на најближе, Дубровачко приморје.

Но вратимо се више од два вијека уназад, када су Турци, одмах по освајању Херцеговине, обавили *Поименични попис санџака вилајета Херцеговине 1475.-1477.* У Ораховом долу су пописане 23 породице, а забиљежено је као и 1405. лично име Покрајац, од кога су и Покрајчићи и касније Бошковићи.

По том попису, како је избројао Домагој Видовић,² било је „35,2 % *нарушених насеља*“, што не значи да је у осталим насељима становништво дочекало Турке у пуном саставу.

За то вријеме, Султан Мухамед II, „скоро без борбе и без крви, освоји цијелу Босну 1463. године“,³ а након тога су и Лика и Крбава опустошене од Турака. 1470. Турци проваљују у Хрватску три пута, а 1471. продру и попале све до Љубљане. Те провале Турака понављају се скоро

¹ *Лум.* 126, Sivrić, стр. 203.

² Vidović, D, *Pregled toponimije jugozapadnoga dijela Popova*, FOC 19, 2010, стр. 285.

сваке године по Хрватској и Крањској, Штајерској и Корупшкој, по Горици и Истри, „а никога не бијаше, да им то препријечи озбиљно и стално“, све до Мохачке битке 1526, па и послје ње.

„Одатле провале у прољеће 1527. год. у Крбаву и у Лику, гдје без крви освоје и оне крајеве, које још нијесу били притисли, ... Тада освоје Турци: градове: Удбину, Мрсињ, Бунин, Пишањ, Комињ, онда у Лици: **Радуч** ... Ибрахим паша утврди своју столицу на Удбини 1528. год., те завлада у име султаново и Крбавом и Ликом, гдје је турска власт остала сто и шездесет година. ... „А пошто се је хрватски народ скоро сав раселио и побјегао испред Турака, то они доводише српски народ из некадашњијех српскијех области, па га насељаваху као своју Рају по освојенијем земљама ... и дадоше томе народу све земље и сва поља око градова;“⁴

Без одговарајуће потврде у историјским документима не можемо засигурно знати у којем тренутку је дио рода Покрајчића, одн. Покрајца стигао до Радуча, да ли још на почетку насељавања под Турцима 1527. или након тога у периоду од 56 година, све до похода Петра Хасановића 1583. који је рубом турске империје повезао Радуч и Орахов До, преко којег је још у раном средњем вијеку пролазио каравански пут.

Не можемо одбацити ни могућност да се то десило у склопу догађаја око Бечког рата (1683.-1699.), што са једне стране коинцидира са страдањем Ораховог Дола 1687-1692, али је мало вјероватно, судећи по резулта-

³ Грбић, Манојло, *Карловачко владичанство, Прилог к историји Српске православне цркве, I, II*, У Карловцу, Штампарија Карла Хауптфелда, 1891, стр. 4/1

⁴ Грбић, исто, 15-16/1

Мапа похода Петра Асановића са 344. стр. 1. издања презименика модификована са стањем турске експанзије око 1600. г.

тима аустријског пописа Лике и Крбаве 1712. Наиме, након склањања становништва Лике 1685. пред опасностима турско-хабсбуршког сукоба и повратка 1689. на стара станишта, аустријске власти на подручју Лике и Крбаве одакле су Турци протјерани, организује попис становништва и непокретности. Статус Покрајаца, али и других је по том попису 1712. такав да се није могао стећи за двадесетак година. /Опширније у „Билогорском презименику“, 2017, стр. 389. и даље/

Већ поменута сличност позиције Орахова Дола и Радуча на граници Османске империје, није једина коинциденција. Као и у Радучу, и у Ораховом Долу је на топониму *Илијино брдо* постојала црква св. пророка Илије, која се помиње у турским пописима,⁵ У околини се налази и

ојконим Додановићи. Дођановић је, игром случаја, презиме породице доспјеле у Билогору из Радуча и изумрло као и Доднаљетићи и Додлинићи истог поријекла. Не може бити ни случајност да два највећа ума поникла на овим просторима, Руђер Бошковић вуче породичне коријене из Ораховог Дола, а Никола Тесла из Радуча. И да их повезују Покрајци.

75 радучких породица, које су 1712. носиле 51 различито презиме, имале су у највећем распону, од скоро три и по вијека, све до укидања Војне крајине 1871, времена да се хомогенизују и дођу у ближе или даље сродство. Међутим, већ у првој половини 19. вијека креће ријека народа из Лике у плодније крајеве, те се око 300 Радучана нашло у Билогори. Уз изумрле Додлиниће, Доднаљетиће и Дођановиће, ту су биле породице које носе још презимена - Гаталица, Новковић, Покрајац и Тесла. Како се касније показало (в. стр. 84.), ту морамо убројити и Калиниће, а с временом можда дођемо и до потврде о још неком од 22 радучка презимена из 1712, које налазимо и у билогорском ономастичком:

Бајић (*Baich*), Букарица (*Bukoriza*), Бунчић (*Buncich*), Вучић (*Vutich*), Гајић (*Gaich*), Данчић (*Duancich*), Деановић (*Deanouich*), Добрић (*Dobrich*), Жегарац (*Zegaraz*), Жујановић (*Zuianouich*), Јелача (*Julaza*), Кнежевић (*Kneseuich*), Коњевић (*Kogneuich*), Корач (*Koraich*), Никшић (*Niksich*), Панковић (*Painkouich*), Продановић (*Prodanouich*), Ћурувија (*Chiurunia*), Шабат (*Sobath*), Црнобрња (*Cernobregnia*), Чубрило (*Zubrila*) и Шкорић (*Skorich*).

⁵ „iako ne i u katoličkim vrelima“ - Vidović Domagoj: *Toponimija sela Orahovi Do u Popovu*, Ras. Inst. hr. j. jezikosl., knj. 37/2, (2011. c. 533).

Источнобيلогорска насеља у којима су регистрована презимена поријеклом из Радуча, са изузетком потомака Тесли у Малој Барни и Великој Дапчевици који носе друга презимена

Одисеја Радучана од Херцеговине до Илове и Чесме, овдје се и даље без застоја настављала. Најприје су их косиле три епидемије великих богиња и колере од 1871. до 1874. г., а потом, почетком новог вијека, од 1901. до 1914. одлази њих 33 у Америку. Слиједи 1. свјетски рат у којем је међу њима, попут Гаталице Васе Јована из Доње Ковачице, било и солунских добровољаца. Али, био је то тек почетак. 1941. долази незапамћено изгинуће народа од хрватских усташа, протјеривање у Србију и прекрштавање, пљачка и зулум, према чему су и средњовјековни Турци дјеловали као високоцивилизовани.

1400.	1405. Помињање Покрајца у Орахову Долу
	1411.-1435. Период у којем Покрајци добијају племство
	1475. Евидентиран Покрајац у Орахову Долу у попису након доласка Турака
1500.	1527. Освајање и насељавање Радуча под Турцима
	1583.-1606. Поход Петра Асановића
1600.	1642. Евидентирано презиме Бошковић у Орахову Д., потомак Покрајца
	1687. Паљевина ОД од стране Турака
	1691. Рођење Николе Бошковића у ОД
	1692. Напад ускока на Орахов Дол
1700.	1711. Рођ. Руђер Бошковић у Дубровнику
	1685.-1689. Склањање Радучана у вријеме Бечког рата
	1712. Аустријски попис Лике и Крбаве
1800.	1819. Рођење у Радучу Милутина, оца Николе Тесле
	1840.-1890. Долазак око 300 Радучана у Билогору
1900.	1901.-1914. Емиграција у Америку
	1941.-1945. Страдање и прогон у 2. свјетском рату
2000.	1991. Егзодус Билогораца у Србију, те у мањој мјери и другдје у свијет

Оно пак, што се десило Билогорцима 1991, наметнути рат и прогон из завичаја, није била само најавна трагедије која ће до 1995. погодити све Србе у Хрватској. Рушење свих норми међународног права, рестаурација фашизма, геноцид иза којег због сљевила, бахатости и злурадости стоји читава међународна заједница, а што

је на почетку могло изгледати као локални експлес, показало се с временом као најавна краја свијета каквог познајемо. Запад је 1991. године пуцао и у Христа и у Буду и у Мухамеда, срушио и Кип слободе и утулио Химну радости на звук „мједи која звечи“.

Пред псеудодемократским пренемагањем 1990. и отвореним усташким арлаукањем 1991. нису се могле поклопити уши. Нису се могла остављати отворена врата за нож и метак као 1941. Пред сам почетак рата, марта 1991. године, на првом састанку штаба за одбрану Билогоре, код исте куће у Малом Грђевцу као и 6. августа 1941, Живко Загорац је у једној јединој реченици изнио читаву стратегију за тај наметнути рат: - „Ми овај рат без ЈНА добити не можемо, а изгубити га не смијемо!“.

РОДОСЛОВ ОД ПОКРАЈАЦА ДО ШКРБИНА

1405. Помињање **ПОКРАЈЦА** у Орахову Долу који након удаје **Јелене Балшић Лазаревић** 1411. године добије племство од **Сандаља Хранића Косаче** »

8-10 генерација **ПОКРАЈАЦА** између првог помињања и пописа Лике и Крбаве 1712. **Покрајац** у Орахову Долу евидентиран и 1475. након турског освајања Херцеговине, а дио његових потомака доспијева у Радуч вјероватно 1527. по турском освајању Лике и Крбаве или 1583. у походу Петра Асановића. »

МИХАИЛО **Покрајац** р. око 1670. у Радучу /алтернативно име тог претка могу бити Вук, Радосав, Богоја/ »

5 генерација **ПОКРАЈАЦА** у Радучу након 1712. »

МИЛЕТА **Покрајац** (Михаило) р. у Радучу око 1800, стигао у Билогору у првој половини 19. вијека »

САВА **Покрајац**, Доња Ковачица »

ТОМО **Покрајац** са **Јулијаном** р. **Пишчевић** из Великог Грђевца имао Јована († 1932.) и Евицу »

ЕВИЦА (1886-1966.) са **Љубаном Кашићем** из В. Грђевца (1880.-1953,) има Душана (1914-1990.) и Бранка »

БРАНКО **Кашић** (1912 – 1970), са **Маријом** р. **Бришић** (1911-1991) из Северина има Јована (1933.-1987.) и Душанку »

ДУШАНКА (1931–2010) и **Бранко Шкрбина** из Пупелице (1922-1995) имају Рајка (1954-2001) и Бошка.. »

БОШКО **Шкрбина** (1951). и **Биљана** р. 1952. **Ивањек** у Београду имају Боровоја (1983) и Богдана 1979. »

БОГДАН **Шкрбина** у Београду и ● **ЛИДИЈА** **Поничан** р. 1981. имају двије ћерке »

НАТАША (2006.), **НЕВЕНА** (2011.)

**ПОРИЈЕКЛО МИЛОВАНОВИЋА ОД СВЕТОРОДНЕ
ЛОЗЕ НЕМАЊИЋА**

ЗАВИДА (или Деса по неким другим изворима) »

СТЕФАН НЕМАЊА, Велики жупан, владао 1166.-1196,
рођен у Рибници код данашње Подгорице »

ВУКАН, Краљ Дукље, Велики жупан од 1202. год. »,
Краљ Стефан Првовенчани, Растко (Св. Сава)

ДМИТАР, Жупан, монах Давид 1286, један од пет сино-
ва Вуканових »

ВРАТКО (Њг Богдан), Кнез »

МИЛИЦА (+ Кнез Лазар Хребељановић) »

МАРА (+ **ВУК Бранковић**) », Стефан, Вук, Драгана,
Теодора, Оливера, **Јелена** удана за Ђурђа II Балшића
господара Зете, а седам година након његове смрти,
1411, за **Сандаља Косачу** (1370.-1435.), господара
Хума (Хервеговине).

ЂУРАЂ, Деспот »

ГРГУР »

ЛАЗАР »

БРАТО, родоначелник црног. племена Братоножића »

НИКО » **ЛАЗО** » **ВУЧЕТА** » **БАЛЕ** » **РАДОЊА** »

СТАНОЈА » **ПЕЈО** » **СТАНИША** » **ЗОГО** » **МИЛОШ** »

ПЕТАР » **СТАНИША** »

МИЛОВАН Станишић »

ЈОКО Миловановић »

МАРКО Миловановић »

МИЛИСАВ Миловановић »

МИЛЕТА Миловановић »

● **ЛИДИЈА** Поничан (Миловановић) р. 1981.

То је значило да се мора одбранити и спасити оно највредније, сами животи, остатак оног истог народа који је изњедрио Солариће и Прерадовиће, Пишчевиће и Братановиће, који је први на Балкану отворио народне школе и написао 3.000 књига и који је своју добродушност 1941. платио са 4.000 глава.

Доласком у Билогору, Радучани су изродили до 1991. шест генерација потомака и постали интегрални дио четворовјековног билогорског рода, а њихова присутност је дала наслутити каква би слава живота из билогорске питомине могла процвјетати.

Билогорци нису изгубили рат 1991. Понијели су са собом у Србију најдрагоцјеније што су имали, оно што они који су их протјерали ни за хиљаду дугих година жаловања, када би и имали срца, не би могли надокнадити.

А „сав нормални свет“ Запада и даље не одустаје од катаклизме. Преостаје да се види да ли ће бити времена да оно мало наде што још носе Билогорци *освјести и разбистри, укроти и ублажи, укријепи и узнесе*, спријечи већ једном давно виђени „рат синова свјетла и синова таме“, последице кога ће, ако до њега дође, мало тога да се каже, преостати.

Извори и литература / 1. изд. са допунама/

1. Ананић, Војислав, *Насељавање Луке и Крбаве*, -
<https://www.poreklo.rs/2012/08/02/naseljavanje-like-i-krbave/>
2. Ананић, Војислав, *Племя Братоножићи*,
<https://www.poreklo.rs/2013/06/13/pleme-bratonozići/>
3. Андрејић, Живомир, *Завиде, Немање и Мирослави, или о пореклу жупана Стефана Немање*, „Некудим“ 2, Смедеревска Паланка, 2002, 12-23.
4. Андрејић, Живомир, *Тихомири, Уроши, Вукани, Мирослави, Завиде и Немање, или о пореклу жупана Стефана Немање*, „Новопазарски зборник“ 26, Нови Пазар, 2002, 37-84.
5. Antoljak, Stjepan, *Vune pučana i seljaka*, Matica Hrvatska, Zagreb, 1956.
6. *Американски Србобран* (Српски народни календар за преступну годину 1920), Штампарија „Американског Србобрана“, Питсбург, Па, 1919.
7. Атлагић, Марко, *Грбови неких српских племићких породица у Дубровнику*, <http://www.czipm.org/atlagic01.html>
8. Бајовић, Росанда В, *Јелена Балшић у средњовековној, усменој и савременој књижевности*, д. дисертација, Филолошки факултет, Београд, 2019, 1123 стр.
9. Barjaktarović, Mirko, *Rovca*, ЦАНУ, Podgorica, 1984, 148 стр.
10. Басташић, Душан, родословна истраживања на линковима
<http://www.bastasicmyheritage.com>, <http://www.mycinnamontoast.com>
11. Bastašić, Milan, *Bilogora i Grubišno Polje 1941-1991.*, Udruženje bivših logoraša Drugog svjetskog rata i njihovih potomaka u Rep. Srpskoj, Menadžer kompanija d.o.o., В. Лука - Бг, 2009.
12. Бирач, Љубица, *Попис српских породица у Великој Писаници*, рукопис.
13. Благојевић, Милош, *Србија у доба Немањића /Од кнежевине до царства 1168-1371/*, ТРЗ „Вајат“ и ИРО „Београд“, Шт. „Зрински“, Чаковец, 1989.
14. Босанац, Мира, *Билогорске успомене* – По сећању и казивању Босанац Море забиљежио МЈ, 1. изд, Београд, 2002.

15. Босанац, Чедомир, *Родослов Босанаца из Павловца*, рукопис.
16. Bosiočić, Bogdan, *21. slavonska udarna brigada*, Spisak poginulih i spisak preživelih boraca, Vojnoizdavački zavod, Bg, 1981, те спискови погинулих у низу дргих издања ове институције.
17. Брајовић, Милан-Мишо, *Племя Бјелопавлићи, II, Људи и догађаји /Пр. проучавању историје пл./*, Подгорица, 2000.
18. Браковић, Илија, *Братоножићи у родослову и именик презимена (Генеолошке таблице племена Братоножића)*, 1. и 2, за штампу припремио Димитрије Вељовић, Београд 1974. /За потребе РР допуна таблице Милутин Поничан/
19. Будимир, Милан, *PELASTO-SLAVICA*, www.biblioteka-online.com
20. Будисављевић, Леко, *Племя Будисављевића у Горњој Крајини*, Штампарија Пајевић, Нови Сад, 1890.
21. Бурсаћ, С, *Порекло и настанак презимена Вурдеља*, рукопис.
22. Вавић Грос, Загорка, *Презимена су чувари нашег језика*, 2, допуњено издање, „Прометеј“, Нови Сад, Библиотека „Влада Аксентијевић“, Обреновац, 2011.
23. Вавић Грос, Загорка, *Топоними су чувари нашег језика*, „Прометеј“, Нови Сад, 2014.
24. Ваничек, Франц, *Историја војничке крајине*, Прва књига, Штампарија А. Пајевића, Нови Сад, 1878.
25. Вешовић, Радослав Јагош, *Племя Васојевевића*, репринт из 1935, „Ступови“ Андријевица и Нар. библи. „Р. Љумовић“ Подгорица, 1998, 505 стр.
26. Vidović, Domagoj, *Toponimija zapadnoga dijela Popova*, Folia onomastica Croatica, 23 (2014), 243-265; 26a. Vidović, Domagoj, *Toponimija sela Orahovi Do u Popovu*, Raspr. Inst. hrv. jez. jezikosl., knj. 37/2 (2011.), str. 533–561.
27. Vizi, Ondrej, *O pelikanima na Skadarskom jezeru*, Natura Montenegro, Podgorica 1, 2002, I-XI
28. Вукићевић, Миленко В, *Знамените жене и владарке српске*, Свет књиге, Београд, 2007, 134 стр.
29. Вукићевић, Мирко, *Вукићевићи из Трешњева и њихови коријени*, „ПАКО“, Андријевица, 2005.

30. Вучинић, Даринка, *Витез, владар и песник деспот Стефан Лазаревић*, „Јефимија“ 15/2005, Трстеник, стр. 137–145.
31. Gavrilović, Andra, *Znameniti Srbi XIX veka*, 2. dopunjeno izdanje, Naučna KMD, Beograd, 2008.
32. Гиљен, Никола, *Крштење Клио или како разбудити уснулу принцезу? - Оглед о православној философији историје*, Библиотека Историјска мерења, „Дерета“, Београд, 2018.
33. Гиљен, Никола; Шарановић, Оливера; Јовићевић Јов, Соња, *Кнегиња Оливера, пут ружама посут*, Београд 2010.
34. Гиљен, Никола; Шарановић, Оливера; Јовићевић Јов, Соња, *Принцеза Оливера, заборављена српска кнегиња*, Н. Гиљен-Фонд Принцеза Оливера, Београд 2009. 241 стр.
35. ГЛАС светих равноапостола Тирила и Методија, бр. 115-118(1983-1984), Епархијски упр. одбор, Загреб, 1984, 11-12.
36. Грбић, Манојло, *Карловачко владичанство, Прилог к историји Српске православне цркве, I, II*, Карловци, 1891.
37. Грковић, Милица, *Речник личних имена код Срба*, „Вук Караџић“, Београд, 1977.
38. Grujić Nada; Zelić, Danko, *The Palace of Duke Sandalj Hranić in Dubrovnik*, Dubrovnik Annals, Dubrovnik, 2011, 15, 7-66.
39. Грковић, Милица, *Имена у Дечанским хрисовулама*, Филозофски факултет у Новом Саду, Нови Сад, 1983.
40. Грујић, Радослав М, *Најстарија српска насеља по сјеверној Хрватској*, Гласник српског географског друштва, I, св. 2, Београд, септ. 1912.
41. Грујић, Радослав М, *Споменица о српском православном владичанству на крачком*, Музеј СПЦ, Београд, 1996.
42. Grupa autora, *Veliki Grđevac u sjećanjima*, Zavičajni klub „Matto Lovrak“, Zagreb, 2009.
43. Grupa autora, *Veliki i Mali Zdenci – Prilozi za historiju sela, "Jednota"*, Daruvar, 1977.
44. Група аутора, *Часни крст великог жупана Стефана Немање – 1113-2013*, Зборник радова са научног скупа (Рача, 15. нов. 2013.), „Митолошки зборник“ 31, ЦЗМСС, Рача, 2013.

45. Група аутора, *Жртве Билогоре*, рукопис, документи Завичајног удружења „Билогора“ о геноциду у 20. вијеку.
46. Дабић, Војин, *Војна крајина - Карловачки генералат (1530-1746)*, Београд, 2000, стр. 122.
47. Дијаковић, Милан и Милева, *Попис становништва Мале Трешњевице*, рукопис.
48. Ditmajer, Imbra, *Spoimenica Velike Pisanice*, хронологија догађаја у насељу од 1811. до 10. августа 1945, Fb, 2015.
49. Ђ, В, *О српском имену по западнијем крајевима нашега народа*, Прештампано из „Наставника“ за г. 1900, Државна штампарија Краљевине Србија, Београд, 1900/1901.
50. Ђаић, Bogdan, *Pisanica - uspomene i sjećanja*, Bjelovarski zbornik 2 (212-223), 3 (187-203), Gradski muzej Bjelovar, 1990, 1991.
51. Ердељановић, Јован, *Братоножићи племе у црногорским брдима*, Српски Етнографски зб., књ. XII, Београд, 1908.
52. Žerjavić, Vladimir, *Gubici stanovništva Jugoslavije u Drugom svjetskom ratu*, Zagreb, 1989.
53. Живковић, Б, Зоран, *Хјуго Гернсбек - издавач, аутор, проналазач, визионар и пријатељ Николе Тесле*, Универзитетска библиотека „Никола Тесла“, Диг. библ. 30, Ниш, 2017.
54. *Жртве рата 1941-1945. године*. Попис из 1964. године, Музеј жртава геноцида и Савезни завод за статистику, књ. 7, стр. 815 -835: SRH, Грубишно Поље, Београд 1992.
55. Zatezalo, Đuro, *Sistem ustaških logora Jadovno 1941*, Књига I, стр. 554-570, Музеј genocida, Beograd, 2009.
56. *Знаменити Срби XIX века*, година 2, свезак II, уредник Андра Гавриловић, Српска штампарија, Загреб, 1903.
57. Ивић, Алекса, *Миграције Срба у Славонију током 16, 17 и 18. столећа*, СЕЗ, Насеља и порекло становништва, Суботица, 1926.
58. Јерковић, Синиша, *Врањешевећи, Кљајићи, Покрајци – генетска веза*, 2017, <http://www.poreklo.rs/2012/05/02/kljajici-vranjesevici-pokrajci-genetska-veza/>

59. Јанковић, Ђорђе: *Интервју*, 1. и 2., Разговарао Јово Бајић, „Печат“, Бр. 434, /26.8.2016./, Бр. 435, /2.9.2016./
<http://www.pecat.co.rs/2016/08/djordje-jankovic-od-nase-arheologije-svako-uzima-sto-misli-da-mu-pripada-1-deo/> и
<http://www.pecat.co.rs/2016/09/djordje-jankovic-ukazali-se-vekovi-skrivane-srpske-proslosti-2-deo/>
60. Јерковић, Синиша, *Крајишки Маринковићи (Хаплогрупа Р1а1)*, 2017, <http://www.poreklo.rs/2012/04/27/krajski-marinkovici-haplogrupa-r1a1/>
61. Kamenica, Edina, *Sarajka u srodstvu sa jednim od najvećih genija planete*; -<https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/sarajka-u-srodstvu-sa-jednim-od-najvecih-genija-planete-teslina-pisma-iz-amerike-468361> 19. jul 2019.
62. Karakaš Obradov, M, *Migracije srpskog stanovništva na području NDH tijekom 1941. godine*, Časopis za suvremenu povijest, Vol. 43/3, Zagreb, 2011, str. 801-826.
63. Karaula, Željko, *Područje Grubišnog Polja u Prvom svjetskom ratu i poraću*, Cris, god. XIX., br. 1/2017.
64. Karaula, Željko, *Politička povijest Grubišnog Polja između dva svjetska rata (1918.–1941.)*, Radovi Zavoda za znanstvenois-traživački i umjetnički rad u Bjelovaru, No.12, 2018.
65. Kaser, Karl i sarad. (H. Grandits, S. Gruber), *Popis Like i Krbave 1712. godine (Obitelj, zemlji.ni posjed i etničnost u jugozapadnoj Hrvatskoj)*, SKD “Prosvjeta”, Zagreb, 2003.
66. Катанић, Томаш, *Васојевићи (историјска збивања)*, „Комови“, Библ. Насљеђе, Андријевица, 2004.
67. Кашић, Душан, *Српска насеља и цркве у сјеверној Хрватској и Славонији*, Удружење православних свештеника СР Хрватске, Загреб, 1988.
68. Кашић, Душан, *Отпор Марчанској унији: Лепавинско-савинска епархија*, „Православље“, Београд, 1986.
69. Кашић, Душан, *Српски манастири у Хрватској и Славонији*, Музеј Српске православне цркве, Београд, 1966.

70. Кашић, Јован, *О јаковском говору Великог Грђевца села југоисточно од Бјеловара*, Зборник за филологију и лингвистику, књ. 6, Матица српска, Нови Сад, 1963, с. 149-157.
71. Kos, Dušan, *Bela kraina v poznem srednjem veku*, Zgodovinski časopis, Letnik XLI, Ljubljana 1987, šte- 2-3, str. 207-255.
72. Косовац, Мате, (ур), *Српска православна Митрополија карловачка - по подацима од 1905*, Карловци, 1910, 768-812.
73. Крњаић, Бранко, *Лексикон Срба Баније*, Завичајно удружење Банијаца - Књижевна заједница Крајине, Београд, 2019.
74. Крстановић, Здравко, *Гозба*, Сабране пјесме Павла Соларића, Ур. Здравко Крстановић, СКД "Зора", Београд, 1999.
75. Лалевић, Богдан; Протић, Иван, *Насеља српских земаља (књига II), Васојевићи у црногорској граници*, Српски етнографски зборник (књига 5), Српска Краљевска Академија, Београд, 1903. стр. 515.-610.
76. Лалевић, Богдан; Протић, Иван, *Насеља српских земаља (књига III), Васојевићи у турској граници*, Српски етнографски зборник (књига 6), СКА, Београд, 1905, 695.-733.
77. Lalević Vasić, Bosiljka, *Biography of Dr. Đorđe-Đurica Đorđević, Founder of the Clinic for Skin and Venereal Diseases in Belgrade, Serbian Journal of Dermatology and Venereology*, Institute of Dermatology and Venereology, Belgrade, 2014, 6 (1), pp.39-46.
78. *Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske*, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1976.
79. Lengel-Krizman, Narcisa, *Genocid nad Romima, Jasenovac 1942*, Jasenovac-Zagreb, 2003.
80. Лолић, Александар, *Попис презимена Велике Данчевице, Мале Данчевице и Данчевачких Брђана*, рукопис
81. Лопандић, Душко, *Потомство кнеза Вукана Немањића, односно кнегиње Милице и кнеза Лазара*, – <https://www.poreklo.rs/20130212/potomstvo-kneza-vukana-nemanji%C4%87a-odnosno-kneginje-milice-i-kneza-lazara/>
82. Lopašić, R, *Prilozi za poviest Hrvatske XVI i XVII veka iz štaterskoga zemaljskoga arhiva u Gradcu*, Starine 17, 1885.

83. Мал, Јосип, *Ускочке сеобе и словенске покрајине*, Српски етн. зб., књ. XXX, Насеља, књ. XVIII, Jug. tisk., Ljubljana, 1924.
84. Marić, Marinko i Kralj-Brassard, Rina, *Obitelj Nikole Boškovića u spisima kaznenog suda u Dubrovniku*, Anali, Dubrovnik, 54/1, 2016, 171-194. (181).
85. МАТИЧНЕ КЊИГЕ - Парохије Беденик: МКУ 1900-1920, Парохије Велика Писаница: МКР 1882-1884, 1888-1889, МКВ 1900-1902, 1903-1910, МКУ 1900-1918, Парохије Велики Зденци: МКР 1879-1895, МКВ 1896-1935, МКУ 1896-1934, Парохије Радуч: МКР 1833, 1856-1857, МКВ 1856-1857, МКУ 1829, 1833, 1856-1857, Парохије Северин: МКР 1882-1899, МКУ 1900-1920, *Матична књига војних особа*, Бјеловар, МКР 1917-1918, МКВ 1915-1917, МКУ 1914-1918.
86. Marković, Mirko, *Ličani kroz prošlost*, „Znanost u džepu“, Zagreb, 2001, стр. 102-103).
87. Мартиновић, Вукица, *Горичко завјештање Јелене Балшић*, „Свеске“ 45-46(1999), Панчево, стр. 122-125.
88. Матић, Милован, *Српски прота Милутин Тесла (1819 – 1879), отац Николе Тесле*, Манастир Студеница, 2015.
89. Медаковић, Дејан, *СРБИ – сјај и тама егзодуса*, интервју из 1990, објава на *Webu* 1997, [http:// www.serbianunity.net/](http://www.serbianunity.net/)
90. Милисављевић, Раде, *Српска хронологија Вараждинског генералата*, „Гамбит“, Јагодина, 2007.
91. Милеуснић, Слободан, *Родослов породице Соларић*, ГЛАС св. рав. Ћирила и Методија, VII/104, Загреб, јан. - април, 1980.
92. Милићевић, Владимир, *Витешки ред Змаја*, 13. јан. 2018 <https://www.milicevic.rs/index.php/sr/cmspom/79-kcsrb/771-ospom9srbija0>
93. Милошевић, Силвана, *Духовна делатност и задужбинарство Јелене Балшић*, „Весник“ 37(2010), Београд, 27-36.
94. Митровић, Јеремија, Д, *Српство Дубровника*, Српска књижевна задруга, З. за уџб. и наст. средства, Београд, 1992.
95. Михајловић, Велимир, *Српски презименик*, „Аурора“, Нови Сад, 2002.

96. Николић, Дејан, *Сви владари Србије*, 3. изд., Народна библиотека „Ресавска школа“, Деспотовац, 2001.
97. Nikolić, Đorđe, *Potračenje Sunca i Mjeseca* (Pesničko delo Ruđe Boškovića), Almanah Bošković za 1954. g., HPD, Zagreb.
98. *Отворена књига*, Регистар жртава Комисије за тајне гробнице убијених после 12. септембра 1944, Министарство правде Републике Србије, 2010.
99. Орбин, Мавро, *Краљевство Словена*, [превод Златко Шундрица], „Sezambook“, Зрењанин, 2006, 599 стр. (2. изд.).
100. Остојић, Жељко, *Васојевићи у свјетлу ономастике*, „Ступови“, Подгорица, Штампa „Графичар“ Ужице, 2001.
101. Палавестра, Александар, *Илирски грбовници и други хералдички радови*, Завод за уџбенике, Београд, 2010.
102. Petrić, Hrvoje, *Popisi Varaždinskog generalata iz 1726. i 1749. godine*, „Podravina“, V. 11, br. 21, 219-225, Koprivnica, 2012.
103. Петровић, Дамњан, *Два епистологафа: Јелена Балшић и Епифаније Премудри*, Српска књижевност у доба Деспотовине, Деспотовац, 1998, 271 стр.
104. Петровић, Илија, *Српски добровољци из Српске Крајине и Хрватске 1912-1918 - а. Прекоморске земље*; Издавач Илија Петровић, Нови Сад, 2018(7527), Шт. Донат Граф Београд.
105. Pešut, Damjan, *Etnička i konfesionalna podjela nakon oslobođanja Like od Turaka*, Senjski zbornik, 24, Senj, 1997.
106. Pokos, N, *Demografska analiza Roma na temelju statističkih podataka*, u „Kako žive Hrvatski Romi“, Zagreb 2005, s. 37-38.
107. Покрајац, Урош, *Записи о становништву Доње Ковачице*, рукопис датиран од 1983-1992.
108. Поповић, Стеван, *Rovca i Rovčani u istoriji i tradiciji*, 2. допуњено издање, ИТП "Kolo" Nikšić, 1997.
109. Поповић, Стеван, *Руђер Бошковић и његово несумњиво српско порекло*, <http://www.crkva-kassel.de/руђер-бошковић-и-његово-несумњиво-срп/>, обј. 13.03.2009.
110. Раделић, Душан, *Запис о 52 жртве доњег краја Великог Грђевца*, рукопис из 1972.

111. Pražić, Rastko, *Civilne žrtve terora Nezavisne Države Hrvatske u kotaru Grubišno Polje 1941–1945*, Udruga antifašista grada Grubišnog Polja i općine V. Grđevac, Grubišno Polje, 2013.
112. Радека, Милан, *Српска презимена и славе у Карловачком владичанству*, <https://docs.google.com/file/d/0B3ma9plMXxAEdTVLZFRpZi1NVE0/edit>
113. Раделић, Ранко, *Библиографија радова Слободана Покрајца*, Завичајно удружење „Билогора“, Библиотека Задужбина, књ. 7, Београд, 2018.
114. Раделић, Ранко, *Билогорска библиографија I–Преглед радова источнибологорских Срба рођених у периоду од 1760. до 1914.*, Завичајно удружење „Билогора“, Библ. Задужбина, књ. 8, Београд, 2019, стр. 160, илустровано.
115. Раделић, Ранко, *Билогорска библиографија II*, рукопис.
116. Раделић, Ранко, *Билогорске светиње*, Завичајно удружење „Билогора“, Библ. Задужбина, књ. 2, Београд, 2015.
117. Раделић, Р, *Родословне таблице рода Билогорски*, рукопис.
118. Раделић, Ранко, *Фрагменти*, Завичајно удружење „Билогора“, Библиотека Задужбина, књ. 10, Београд, 2020.
119. Раделић, Ранко, *Хералдичка знамења рода Билогорски*, Завичајно удружење „Билогора“, 3, Смед. Паланка, 2012.
120. Рекић, Петар, *Родослов Рекића из М. Данчевице*, рукопис.
121. Roksandić, Rade i Cvetković, B, Zdravko, *18. slavonska brigada*, Spisak pog. i prež. boraca, Vojnoizdavački z., Beograd, 1974.
122. РУДИЋ, Срђан, *REIP(UBLICAE) RAGUSI(NAE) EIUSQ(UE) OPTIMATUM INSIGNIA* - зборник знамења дубровачких породица, Историјски часопис, књ. LIII (2006), стр. 173-194.
123. РУДИЋ, Срђан, *Властела Илирског грбовника*, Историјски институт, Посебна издања, књ. 52, Београд, 2006.
124. Sivrić, Marijan, *Genealogija roda Bošković u Orahovu Dolu i Dubrovniku*, Muzej i galerija Neum, Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ Dubrovnik, Neum – Dubrovnik, 2011.
125. Sivrić, Marijan, *Oporuka i smrt hercega Stjepana Vukčića Kosače*, „Motrišta“, (1512-5475) 18 (2000), 78-84, Мостар, 2000.

126. Sivrić, Marijan, *Migracije iz Hercegovine na dubrovačko područje od potresa 1667. do pada Republike 1808. godine*, Državni arhiv u Dubrovniku, Dubrovnik – Mostar, 2003.
127. Sivrić, Marijan; Vekarić, Nenad, *Genealoški prikaz roda Bošković*, (članak), Napredak HNK, G. 42, "Kalendar" za 1994. god, str. 319-342), Sarajevo, 1993.
128. Скарић, Владислав, *Одакле су жумберачки ускоци*, Гласник Географског друштва, књ. X, Београд, 1924.
129. Соларић, Михајло, *Унија у Великој Писаници*, Богословски гласник, год. IV, књ. VIII, Сремски Карловци 1905.
130. *Solunski borci*, поименични попис солунских добровољаца са Билогоре, <http://free-bjt-com.hr/numizmatika/solun/solun.html>
131. Spomen područje Jasenovac, *Poimenični popis žrtava KCL Jasenovac 1941-1945*, <http://www.jusp-jasenovac.hr/Default.aspx?sid=7618>
132. *Споменица православних свештеника 1941-1945*, Савез удружења православног свештенства, Београд, 1960.
133. Стоиљковић, Драгослав, *Руђер Бошковић – утемељивач савремене науке*, Истраживачка станица Петница, *Петничке свеске*, 65, Ваљево, 2010.
134. Тесла, Никола, *Моји изуми*, „Антологија српске књижевности“, 2011, www.ask.rs
135. Tesla, Nikola, *Moji pronalasci - My inventions*, 4. Izd., „Školska knjiga“, Zagreb, 1984.
136. Tepperberg, Christoph, *Sources for Genealogical Research at the Austrian War Archives in Vienna* (Kriegsarchiv Wien) - <http://www.austria.gv.at/DocView.axd?CobId=25264>
137. Тодоровић, Бранко, *Лондонски грбовник II*, „Оцило“, ДСГ „Милош Обилић“, 11/V, Београд, 2017, 15-19. стр.
138. Тодоровић, Бранко, *Моденски грбовник*, „Оцило“, Зборник ДСГ „Милош Обилић“, бр. 7/III, Београд, 2012, 8-13.
139. Тошић, Ђуро, *Сандаљева удовица Јелена Хранић*, Зборник радова Византолошког инст. 41(2004), Београд, с. 423-440.
140. Truhelka, Agata, *Uz Boškovićevu Biografiju*, Almanah Bošković za 1954. godinu, Hrvatsko prirodoslovno društvo, Zagreb.

141. Cvetković, B, Zdravko, *Sedamnaesta slavonska NOU brigada*, Spisak poginulih i preživelih boraca, Vojnoizdavački zavod, Beograd, 1978.
142. Хасановић, Петар, *Преглед жртава 2. свјетског рата у Великој и Малој Трешњевици*, рукопис.
143. Cvetković, B, Zdravko, *Sedamnaesta slavonska NOU brigada*, Spisak poginulih i preživelih boraca, Vojnoizdavački zavod, Beograd, 1978.
144. Чизмић, Гојко, *Билогорци у Америци до 1. св. рата*, рукопис.
145. Чизмић, Гојко, *Становништву Горње Ковачице*, рукопис.
146. **ШЕМАТИЗАМ** Православне српске епархије накрачке за годину 1898, Штампарија Ј. Зоричића, Пакрац 1898.
147. Šimunović, Petar, *Naša prezimena - porijeklo-značenje-rasprostranjenost*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1985.
148. Škiljan, Filip, *Organizirana prisilna iseljavanja Srba iz NDH*, Srpsko narodno vijeće, Zagreb, 2014.
149. Škiljan, Filip, *Organizirano masovno prisilno iseljavanje Srba iz Hrvatske 1941*, „Stanovništvo“, 50(2), 1-34, Beograd, 2012.
150. 32. дивизија НОВЈ, *Попис бораца*, „Globus“, Zagreb, Vojnoizdavački i novinski centar, Beograd, 1988,

Избор Web страница

<http://www.srpsko-nasledje.rs/sr-l/1998/11/article-10.html>
<https://www.tapatalk.com/groups/istorijabalkana/pr-zimena-t511-s10.html>
<http://www.archivinformationssystem.at/archivplansuche.aspx>
<http://www.paundurlic.com/forum.vlasi.srbije/-Влашки презименик>
<https://prvisvetskirat.rs/biblioteka/pomenik-svetih-srpskih-ratnika-1912-1918/dobrovoljci-u-proboju-solunskog-fronta/?script=lat>
<http://jadovno.com/imenicni-popis/#.WCTXj9QrLs0>
<http://www.muzejgenocida.rs>
<https://web.archive.org/web/20160315015359/https://vh1.net/hosting.com/~lituchy/victimlist.php> Jasenovac Research Institute, New York

<http://banjalukain.com/tag/22155/dobрила-ranisavljevic>
<http://www.jusp-jasenovac.hr/Default.aspx?sid=7618> - Spomen
područje Jasenovac, *Poimenični popis žrtava KCL Jasenovac*
<http://www.muzejgenocida.rs>
<https://exyugenealogy.net/podaci-ratnih-zrtava/1941-1948/spiskovi-boraca-partizana/>
<https://web.archive.org/>
<http://www.bilogora.rs>
<https://www.panacomp.net>
<http://kt.lib.ptt.hu/cgi-bin/kt.cgi>
<https://dinastijanemanjic.weebly.com/1041108810721085108210861074108011151080.html>
<https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/sarajka-u-srodstvu-sa-jednim-od-najvecih-genija-planete-teslina-pisma-iz-amerike-468361>
<https://www.oesta.gv.at/>
<https://de.scribd.com>
<https://mondo.rs/Info/EX-YU/a1113103/Crnogorska-plemena-Bratonozi.html>
<http://www.spc.rs>
<http://znaci.net>
<http://hrcak.srce.hr/file/114005>
<http://www.familysearch.org/>
<https://www.bastabalkana.com>
<https://edl.beniculturali.it/beu/850010975>
<http://mapire.eu/de/>
<http://bibliotekavasojevici.blogspot.com/>
<https://www.mus.org.rs>
<http://istorijska-biblioteka.wikidot.com/art:mara-brankovic>
Жвандра, Лили, Јелена Лазаревић Балшић Косача, видео,
<https://www.youtube.com/watch?v=3SYvPmBIN-c>, 18.09.2021.
Жвандра, Лили, Династија Балшић, видео, 17.септ. 2021.
<https://www.youtube.com/watch?v=VpTVAW2zLJA>
Kneginja Jelena Balšić - Mudra vladarka Zete,
<https://www.youtube.com/watch?v=fKwpA0bIwC0>

БИЉЕШКА О АУТОРУ

Ранко Раделић, рођен 17. марта 1951. у Пупелици, од оца Душана и мајке Милице р. Шкрбина. Породица 1958. прелази у Велики Грђевац, од 1992. је у Кнежевим Виноградима у Барањи, а од 1996. у Србији.

Школује се у Пупелици, В. Грђевцу, Бјеловару, Београду и Загребу, а 1976/77. у ПШРО у Билећи. Новинарством се бави од 1972, уређује низ листова и публикација, од 1978.

ради у В. Зденцима у МИ Зденка, од 1986.-1991. у ЦИК Г. Поље гдје уређује *Грубишнопољски лист*. У Барањи ради у Белом Манастиру као новинар, а након тога је гл. и одг. ур. ТВ Бели Манастир. Од маја 1996. је у Глибовцу код Смед. Паланке, на неколико километара од села Ратари, гдје је 12 српских породица из Пупелице, прогнаних из НДХ 1941, међу којима Раделићи и Шкрбине, боравило у 2. свјетском рату. Од 1998. објављује на инт. порталима, уредник сајта www.bilogora.rs, неколико година је у Београду в.д. дир. фирме „Артпланет“, а објављује књиге и друге ауторске радове.

Мајстор је гоа, учесник више републичких и тадашњих савезних првенстава, три Европска првенства, један од оснивача и предсј. клуба *Гордова* у В. Грђевцу, који је 1979. екипни првак Југославије. Међу оснивачима је, те први предсједник КУД-а „Мато Ловрак“ у истом мјесту, а 2008. оснивач Завичајног удружења „Билогора“ у Београду и његов ген. секретар.

У рату 1991-1995. био је на дужностима начелника Штаба ТО општине Г. Поље, замјеника к-данта *Барањског одреда* Душана Јеринића и ратног дописника Барањске дивизије.

Са супругом Регином р. Штефанић у Великом Грђевцу је у браку од 1982, има сина Слободана и ћерку Рујану, а бави се истраживањем историје, културе и родословља источне Билоре, те пчеларством и виноградарством.

САДРЖАЈ

БИЛОГОРСКИ ПРЕЗИМЕНИК – Увод	5
1. Словне грешке	13
2. Материјалне грешке	15
3. Допуне постојећих информација	18
4. Нова и искључена презимена	28
5. Значајне личности	37
6. Допуњени преглед солунских добровољаца	54
Проф. др Слободан Покрајац: Реч на промоцији	69
РОДОСЛОВНА ВЕЗА РАДУЧА И БИЛОГОРЕ	
Родословна веза Радуча и Билогоре	73
Калинићи – Вучковићи у Великим Зденцима	84
Тесле из Мале Ператовице	85
Грб Покрајчића – карика која недостаје	89
Од Црне Горе горе до Билогоре и нагоре	95
Литература и извори	105
Биљешка о аутору	117

**ИЗДАЊА У БИБЛИОТЕЦИ „ЗАДУЖБИНА“
ЗАВИЧАЈНОГ УДРУЖЕЊА „БИЛОГОРА“, 2009.-2022.**

- 1 Покрајац, Слободан; Раделић, Р, *Билогоризми*, 2009.
- 3 Раделић, Р, *Хералдичка знамења рода Билогорски*, 2012.
- 4 Раделић, Ранко, *Билогорска свадба*, 2012.
- 2 Раделић, Ранко, *Билогорске светиње*, 2015.
- 5 Јелић, Душан, *А Бог само ћути и гледа*, 2016.
- 6 Раделић, Ранко, *Билогорски презименик*, 2017.
- 7 Раделић, Р, *Библиографија радова С. Покрајца*, 2018.
- 8 Раделић, Ранко, *Билогорска библиографија I*, 2019.
- 9 Милосављевић, Раде, *Осматрачница*, 2020.
- 10 Раделић, Ранко, *Фрагменти*, 2020.
- 11 Чизмић, Гојко, *Југолига*, 2021.
- 12 Раделић, Ранко, *Pro memoria contra pro patria*, 2021.
- 13 Раделић, Р, *Билогорски презименик - допуне*, 2022.

У ПРИПРЕМИ

Орг. Одб. ЗУБ „Билогора“, *Спомен-капела у Шумадији*
Чизмић, Гојко, *Горња Ковачица*, монографија о насељу

Раделић Ранко, *Билогорска библиографија II*

Зборник радова, **МРАК И МАГЛА, ЖРТВЕ БИЛОГОРЕ**
XX ВИЈЕКА

Раделић Ранко, *О јамарима и зујанима*

Раделић Ранко, *Билогорска библиографија III*

Дијаковић, Милан, *Боје Билогоре*

Раделић Ранко, *Пупелица*, монографија о насељу

Радојчић, Синиша, *Доња и Г. Рашеница*, монографија

Раделић Ранко, *Беседа и одговор*

Басташић Д; Раделић Р; Чизмић, Г, *Родословне таблице*

Шкрбина, Раделић, *Билогорски кувар*

Раделић, Ранко, *Билогора у сликама*

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41'373.232.1(031)
81'373.2

РАДЕЛИЋ, Ранко, 1951 -

Билогорски презименик : исправке и
допуне 1. издања

/ Ранко Раделић. - Београд : Завичајно
удружење "Билогора", 2022 (Гроцка : Донат
граф). - 117 стр. : илустр. ; 21 см. (Библиотека
Задужбина / [Завичајно удружење "Билогора"]);
књ. 13)

Ауторова слика. - Тираж 120. - Биљешка о
аутору: стр. 117. - Напомене и
библиографске референце уз текст. -
Библиографија: стр. 105-116.

ISBN 978-86-912309-9-9

а) Презимена - Билогора - Лексикони
COBISS.SR-ID 59789321